

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TAKTİK, STRATEJİ VE TEMSİL BAĞLAMINDA KENTSEL İÇ MEKANIN
ÜRETİMİNDE İŞGAL VE ÇELİŞKİ DURUMLARI:
2016 İMIAD NICOSIA ÇALIŞTAYI DEĞERLENDİRMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Fatih Mehmet ALHAN
(418141006)**

İç Mimarlık Anabilim Dalı

İç Mimari Tasarım Uluslararası

HAZİRAN 2017

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TAKTİK, STRATEJİ VE TEMSİL BAĞLAMINDA KENTSEL İÇ MEKANIN
ÜRETİMİNDE İŞGAL VE ÇELİŞKİ DURUMLARI:
2016 İMIAD NICOSIA ÇALIŞTAYI DEĞERLENDİRMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Fatih Mehmet ALHAN
(418141006)**

İç Mimarlık Anabilim Dalı

İç Mimari Tasarım Uluslararası

Tez Danışmanı: Öğr.Gör. Bahadır NUMAN

HAZİRAN 2017

İTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 418141006 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Fatih Mehmet Alhan, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "TAKTİK, STRATEJİ VE TEMSİL BAĞLAMINDA KENTSEL İÇ MEKANIN ÜRETİMİNDE İŞGAL VE ÇELİŞKİ DURUMLARI: 2016 İMIAD NICOSIA ÇALIŞTAYI DEĞERLENDİRMESİ" başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı :   **Öğr.Gör.Dr. Bahadır NUMAN**   .....

İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri :   **Doç.Dr. Özge CORDAN**   .....

İstanbul Teknik Üniversitesi

Prof.Dr. Meral NALÇAKAN
Anadolu Üniversitesi

.....

Teslim Tarihi   : 5 Mayıs 2017

Savunma Tarihi   : 9 Haziran 2017

Canım aileme,

ÖNSÖZ

Tez çalışmam için büyük bir sabırla desteğini esirgemedi süreci içerisinde sağladığı imkanlar ile yol arkadaşım olarak motivasyonumu sağlayan danışmanım Öğr.Gör.Dr. Bahadır Numan'a,

Yüksek Lisans eğitimi süresince paylaşımcı ve renkli kişiliğiyle her zaman yanımda olan ve çalışma konuma ön ayak olan, Doç.Dr. Özge Cordan'a,

Tez süresince her zaman yanımda olan ve destek sağlayan arkadaşlarım Sedef Sav ve Timuçin Erkan'a,

Ayrıca bana her konuda destek olarak güç veren, hayatım boyunca verdikleri emek ve sağladıkları tüm imkanlar için sevgili aileme,

Teşekkür ederim.

Mayıs 2017

Fatih Mehmet Alhan

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	ix
İÇİNDEKİLER	xi
KISALTMALAR	xiii
ŞEKİL LİSTESİ	xv
ÖZET	xix
SUMMARY	xxi
1. GİRİŞ	1
1.1 Tezin Amacı	1
1.2 Tezin Yöntemi	2
2. KENTSEL MEKANDA ÇELİŞKİ DURUMLARI, MEKANIN ÜRETİMİNDE TAKTİK, STRATEJİ VE TEMSİL	5
2.1 Kentsel Mekanda Çelişki.....	7
2.1.1 Kamusal mekanda çelişki	8
2.1.2 Kentsel mekanda içerisi dışarısı çelişkisi	11
2.1.3 Kentsel çevrede mekan algısı ve çelişki	13
2.1.4 Kentsel çevrede yer çelişkisi	18
2.2 Mekanın Üretiminde Taktik ve Strateji	21
2.2.1 Kentsel mekanda strateji ve mekan	22
2.2.2 Kentsel Mekanda Taktik ve Mekan	26
2.3 Üretimin Temsilleri	30
2.4 Bölüm Değerlendirmesi	34
3. KENTSEL MEKANDA İŞGAL SORUNU VE ODA KAVRAMI	37
3.1 İşgal Kavramı ve Mekanın Üretiminde İşgal	37
3.1.1 Kentsel mekanda stratejik ve taktiksel işgal	39
3.1.2 Kent hakkı ve işgal sorunu	40
3.1.3 Mekanın üretiminde işgal sorunu	41
3.2 Kentsel İç Mekan Üretiminde Oda Kavramı ve İşgal Durumları.....	46
3.3 Bölüm Değerlendirmesi	51

4. İÇ MEKAN OLARAK KENTSEL KORİDORLAR: KAMUSAL ALANI YAŞAMAK 2016 İMIAD NICOSIA ÇALIŞTAY SONUCUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	53
4.1 Çalıştay Projesi Alanının Kapsamı.....	53
4.2 Çalıştay Ön Hazırlığı.....	56
4.3 Çalıştay Projesinde Sorgulanan Konular.....	57
4.4 Çalıştay Sonucu.....	58
4.5 Proje Kapsamının Değerlendirilmesi.....	61
5. SONUÇLAR	63
KAYNAKLAR.....	65
EKLER.....	69
ÖZGEÇMİŞ.....	77

KISALTMALAR

CEPT	: Centre for Environmental Planning and Technology University
HFT-S	: Hochschule für Technik Stuttgart
IMIAD	: International Master of Interior Architecture
MUID	: Master of Urban Interior Design
NMP	: Nicosia Master Plan
RMIT	: Royal Melbourne Institute of Technology
SUPSI	: Scuola Universitaria Professionale della Svizzera Italiana
TDK	: Türk Dil Kurumu
UC	: University of Cincinnati
UI	: Urban Interiors
UNHCR	: United Nations High Commissioner For Refugees
UNOPS	: United Nations Office For Project Services
UNDP	: United Nations Development Programme

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : Bellek Mekan İlişkisi Modeli, Mekanın Duyum Aşaması ve Birey Algısına Bağlı Hatırlanan Mekan Diyagramı (N.Ö Özak, G.P. Gökmen)	6
Şekil 2.2 : İçsel Durumlar ve Mekan Algısı Üzerine Temsili Diyagram	6
Şekil 2.3 : Kentsel Mekanda Çelişki ve Üç Düzlem Üzerine Temsili Bir Diyagram (Mehmet Alhan)	8
Şekil 2.4 : Kamusal-Özel, Açık-Kapalı Mekan Çelişkisi (Mehmet Alhan)	9
Şekil 2.5 : 1748 Tarihli Giovanni Battista Nolli Nuova Pianti di Roma Şehir Haritası (URL-1)	10
Şekil 2.6 : Giovanni Battista Nolli'nin Nuova Pianta di Roma Haritası Üzerine Temsili Çelişki Diyagramı (Mehmet Alhan).....	10
Şekil 2.7 : Cezayir Çıkmazı Üzerine Temsili Kapalı Yarı Kamusal Alan-Açık Kamusal Alan Çelişkisi Diyagramı (Mehmet Alhan)	12
Şekil 2.8 : Dışarıdaki İçerisi, İçerideki Dışarıyı Karşılaştırması (URL-4, URL-5, URL-6 ve URL-7)	13
Şekil 2.9 : White'ın Çizimleriyle Yer-İzlek-Kapı İlişkisi	14
Şekil 2.10 : Konsept Şehir Olarak Sinpaş Bosphorus City Ortaköy Mahallesinden Bir Görsel (URL-8)	16
Şekil 2.11 : Kent Odası Çelişkisinde İronik Bir Örnek Olarak Kapı Durumu (Düzenlemeler Mehmet Alhan Tarafından White'ın Çizimleri Üzerinden Geliştirilmiştir) (URL-9, URL-10 ve URL-11).....	17
Şekil 2.12 : Çelişkili Bir Mekan Olarak Pasaj ve Sokak Karşılaştırması (URL-12). 21	
Şekil 2.13 : Taktik ve Strateji Eyleminin Temsili Çelişki Üretim Diyagramı (Mehmet Alhan).....	22
Şekil 2.14 : Strateji Olarak Melbourne Şarap ve Yemek Festivalinde Tasarlanan Pop-Up Mekan ve Çelişki (URL-13).....	23
Şekil 2.15 : Strateji ve Gösteri Biçimi Olarak Paris Opera İstasyonu Önünde Pop-Up Mekan ve Çelişki (URL-14).....	24
Şekil 2.16 : Stuttgart Teknik Üniversitesi İç Mimarlık Bölümü Pop-Up Etkinliği ve Etkinlik İçin Kurulan Pop-Up Mekan (Sergileme Stand Tasarımı Mehmet Alhan ve Timuçin Erkan URL-15).....	25
Şekil 2.17 : Mekan Stratejisi Olarak Piyale Paşa Projesi ve Mekansal Çelişki (Analizler Mehmet Alhan URL-17).....	26
Şekil 2.18 : Kentsel Çevrede Taktiksel Eylem ve Mekansal Çelişki Örneği (Mehmet Alhan).....	27

Şekil 2.19 : Kentsel Mekanda Taktiksel Eylem ve Mekansal Çelişki Örneği-2 (Mehmet Alhan)	28
Şekil 2.20 : Mekanda Strateji, Taktiksel Eylem ve Mekansal Çelişki.....	28
Şekil 2.21 : Kentsel Mekanda Taktik, Strateji ve Mekansal Çelişki	29
Şekil 2.22 : Tarlabası 360 Kentsel Dönüşüm Projesi Öncesi ve Sonrası (URL-18) .	31
Şekil 2.23 : Piyalepaşa İstanbul Projesinden Bir Reklam Örneği (URL-19).....	32
Şekil 2.24 : Piyalepaşa Projesi Protestolarından Bir Kare (URL-20).....	32
Şekil 2.25 : Gezi Parkı Protestolarından Temsili Bir Çelişki ve Çatışma (URL-21)	34
Şekil 3.1 : Kentsel İç Mekanda İşgal Biçimleri (Mehmet Alhan)	39
Şekil 3.2 : Stratejik İşgal Biçimi ve Kentsel İç Mekan Olarak İzmir Güzel Yalı Kordonu (Mehmet Alhan)	41
Şekil 3.3 : İhtiyaçlar Doğrultusunda İşgal Biçimi Olarak Yol Kenarında Piknik Yapma Eylemi (URL-22)	42
Şekil 3.4 : Adım Adım İşgal, Galata Kulesi ve Çevresinde İşgal Durumları (URL-23, URL-24, URL-25, URL-26, URL-27)	44
Şekil 3.5 : Galata Kulesi Çevresinde Stratejik İşgal Biçimi Örneği	44
Şekil 3.6 : İşgalin Temsili Durumu ve Kentsel İç Mekan Olarak Kuledibi Merdivenleri (URL-27).....	45
Şekil 3.7 : İşgalin Temsili Durumu ve Kentsel İç Mekan Olarak Kuledibi Merdivenleri-2 (Mehmet Alhan)	45
Şekil 3.8 : İşgalin Temsili Durumu ve Kentsel İç Mekan Olarak Kuledibi Merdivenleri-3	46
Şekil 3.9 : Lazaretto Çalıştayından Kare-1 (URL-28).....	49
Şekil 3.10 : Lazaretto Çalıştayından Kare-2 (URL-28).....	50
Şekil 3.11 : Kentsel Oda ve Kentsel İç Mekan Olarak Wittenberg 2017 Kültür Kapısı Projesi.....	51
Şekil 4.1 : Kentsel Oda Olarak Arabahmet Mahallesi Canlandırma Projesi	55
Şekil 4.2 : Hazırlanan Çalıştay Kitapçığı.....	56
Şekil 4.3 : Malzeme ve Renk Analizleri (Katılımcılar: Maike Eisenhardt, Julia Hölzer, Gökçen Köseli Yürütücüler: Mehmet Alhan, Sedef Sav, Sıla Başarır).....	58
Şekil 4.4 : Cephe ve Aydınlik Seviyesi Analizi (Katılımcılar: Maike Eisenhardt, Julia Hölzer, Gökçen Köseli Yürütücüler: Mehmet Alhan, Sedef Sav, Sıla Başarır)	59
Şekil 4.5 : Malzeme ve Uygulama Tekniği (Katılımcılar: Maike Eisenhardt, Julia Hölzer, Gökçen Köseli Yürütücüler: Mehmet Alhan, Sedef Sav, Sıla Başarır)	59
Şekil 4.6 : Uygulamanın Gündüz ve Gece Görünümü (Katılımcılar: Maike Eisenhardt, Julia Hölzer, Gökçen Köseli Yürütücüler: Mehmet Alhan, Sedef Sav, Sıla Başarır)	60

Şekil 4.7 : Katılım Odaklı Uygulama Stratejisi (Katılımcılar: Maïke Eisenhardt, Julia Hölzer, Gökçen Köseli Yürütücüler: Mehmet Alhan, Sedef Sav, Sıla Başarır)	61
Şekil 4.8 : Projenin Tasarlama Süreci.....	62

**TAKTİK, STRATEJİ VE TEMSİL BAĞLAMINDA KENTSEL İÇ MEKANIN
ÜRETİMİNDE İŞGAL VE ÇELİŞKİ DURUMLARI:
2016 İMIAD NICOSIA ÇALIŞTAYI DEĞERLENDİRMESİ**

ÖZET

Ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal pratiklere bağlı olarak sokakları dolduran gündelik alışkanlık, aktivite ve tutumların ortaya çıkardığı mekansal ürünler, biçimler ve eylemler; kentsel mekanda çelişkili görünümeler yaratarak kentsel iç mekan pratikleri ortaya çıkarabilmektedir. Mekanın üretiminde ve tasarlanmasında farklı ölçeklerde inşa, işgal/iskan biçimlerinin yarattığı üretimin mekan algısı; birey-toplum-mekan ilişkisinde farklı ölçeklerde ve düzlemlerde anlamsal kaymalar ve zihinsel görünümeler yaratarak çelişkiye dönüşebilmektedir. Mekansal çelişkileri kentsel ölçekten, kentsel iç mekan ölçeğine geçişte eleştirel bir okuma ile deşifre etmek mümkündür. Mekanın çelişkisinde toplumsal kullanım ve kullanım değerine bağlı tasarlanma pratikleri ile meydana gelen mekansal üretimler/ürünler, kamusal alandan çelişkili mekana geçitekeskin yada geçişken bir görünüm sergiler.

Kentsel hacimlerin oluşum süreçleri özel-kamusal ayrımı ile başlayarak iç-dış sınırlılıklarını tanımlar. Fiziksel oluşumlar ve algısal durumlar, mekansal işgaller ile kentsel boşluğa taşma biçimleri, hem iç hem de dış mekanlardaki sınırları muğlaklaştırır ve kentsel mekanı, gündelik yaşamın parçası haline getirir. Kentsel iç mekanlar; gündelik yaşamın mekansal pratikleri ve kentsel pratikler çerçevesinde, “mekan-insan” ve “mekan-mekan” etkileşimi ile oluşan üretimlerdir. Her bir üretim biçimi, kendine özgü mekanların oluşumuna imkan sağlar.

“Yaşantı ve yaşanmışlık”, kentsel iç mekanın kimliğini oluşturur ve temsil eder. Buradaki yaşantı; mekansal ve algısal işgaller ile ilişkilendirilebilir. Bu bağlamda, mekanın temsiliyeti - ve kimliği - ise, bu işgaller ile ilişkili olan ekonomik, sosyal, kültürel ve politik yapılara göre farklılık gösterir. Bunun yanı sıra, kentsel iç mekanların tarihte ve günümüzde toplumsal üretim için artı ürün haline geldiği de görülmektedir. Kentsel mekan, mekan üreticileri ve sermaye kaynakları tarafından da fiziksel, zihinsel, stratejik anlamda işgal edilir.

Kentin sosyal, kültürel, siyasal, ekonomik değişkenlere bağıntılı çelişkili üretimleri, kentsel mekanın gündelik mekan pratiklerini de üretmektedir. Kullanıcıların alışkanlık, tutum ve uygulamalarının ortaya çıkardığı çelişkili mekansal durumlar, küçük ölçekli iç mekan görünümleri yaratırken, kapitalist üretimin mekansal pratikleri çerçevesinde çelişkili kentsel iç mekan üretimlerinden/ürünlerinden söz etmek mümkündür. Üretim biçimi olarak kentsel iç mekan; mekanın toplumsal kullanım durumu, kullanım değeri ve değişim değerine göre taktiksel ve stratejik işgaller ile

çelişkili mekansal görünümlere evrilebilmektedir. Meydana gelen örüntülerin mekansal çelişkisi ise zihinsel anlamdatemsili kırılmalar yaratabilmektedir. Kentsel mekanda gerçekleşen taktiksel ve stratejik işgallerin ortaya çıkardığı iç mekan algısı ise algılanan-tasarlanan-yaşanan düzlemde çatışmaya dönüşebilmektedir.

Bireyselden toplumsala, kamusal olandan özele geçişteki çelişkiler ve çatışmalar; işgal etme/ iskan etme eylemleri üzerinden diyalektik olarak sorgulamak, kentsel mekan üzerindeki içsel pratikleri ve kentsel iç mekan biçimlerini görünür kılmayı mümkün hale getirir. Kentsel iç mekan tanımı, tasarımda yeni yaklaşımlar yaratırken ve kentsel mekanı disiplinlerarası meslek pratiği düzlemine taşımaktadır. Bu bağlamda yapılacak eleştirel okumalar ve yaklaşımlar, siyasal sürdürülebilirlik ve demokratik kent kültürü bakımından elzemdir.

Tez kapsamında, kentsel iç mekan üretimi; kentsel dokuda ortaya çıkan farklı ölçeklerde ve düzeylerde inşa, işgal/iskan biçimleri üzerinden diyalektik olarak sorgulanmıştır. Mekanın çelişkisi ve üretimi, De Certeau'nun ortaya koyduğu gündelik alışkanlık, tutum ve uygulamalarında taktik ve strateji eylemleri üzerinden görünür kılınarak, Lefebvre'in algılanan, yaşanan, tasarlanan trialektiği üzerinden anlamsal kırılmaları ve çatışmalı zemini irdelenmiştir.

Tezin alan çalışması, sekreteryası olarak görev aldığım '2016 IMIAD Nicosia, Inhabiting Nicosia: Interior Strategies For Public Realm Çalıştayı'na taşınmıştır. Yürütücü olarak katıldığım 'Urban Corridors As Interiors: Inhabiting Public Space' çalışma grubunda deneysel olarak ele alınarak kentsel koridorda tasarımcının, tasarlama pratikleri ve tekniklerini sorgulayarak kamusal mekana katkısının neler olabileceği tartışılmıştır. Çalışmada, Lefkoşa tarihi sur içi bölgesinde inşa, işgal/iskan biçimleri analiz edilmiştir. Bu bağlamda kentsel çevrede gerçekleşen taktiksel ve stratejik işgal biçimleri ve kentsel iç mekanlar tespit edilmiştir. Arabahmed mahallesinde ortaya konulan yeni bir sınır kapısı senaryosuna göre ise seçilen bölge bir kentsel oda olarak tanımlanarak kentsel koridor üzerinde iç mekan stratejileri ortaya konulmuştur.

**IN THE PRODUCTION OF URBAN INTERIOR WITHIN THE CONTEXT
OF TACTIC, STRATEGY AND REPRESENTATION: EVALUATION OF
IMIAD NICOSIA, 2016 WORKSHOP**

SUMMARY

Spatial products, forms and actions that revealed by daily habits, activities and attitudes filling the streets depending upon the economic, social, cultural and political practices may make out interior practices via creating contradictive perspectives at the urban interior. The space perception of production that the forms of construction, occupation/inhabiting on different scales at the production and designing of space brought into open may transform to contradiction by creating semantic shifts and cognitive perspectives on the different scales and levels at person-society-space relation. It is possible to decipher the spatial contradictions via a critical reading at the transition from urban scale to interior architectural scale. The social use in the contradiction of space and spatial productions/products revealed by the designing practices depending on the using value display a sharp or degraded perspective on the transition from public to private.

Formation processes of urban contents describe interior-exterior limitations starting with the separation of public-private. The outbursts of physical formations and perceptual situations via spatial occupations ambiguate the boundaries between both interiors and exteriors and turn the urban space into parts of daily living. Urban interiors are productions comprised of the interaction of “space-human” pursuant to urban practices, daily living and spatial practices. Each production form provides an opportunity to form unique spaces.

“Life and life experience” represent and form the identity of urban interior. The life here can be associated with the spatial and perceptual occupations. In this context, the representation of the space as to, –and its identity- varies according to economic, social, cultural and political structures related with these occupations. Besides, it is seen today and in the history that the urban interiors become a plus product for social production. Urban space is also occupied by Space Makers and capital sources in physical, cognitive and strategic meaning.

The contradictive productions of the city relevant to social, cultural, political and economic variables produce the daily space practices of urban space. While the contradictive spatial situations which users’ habits, attitudes and applications reveal are creating small scaled interior perspectives, it’s possible to mention contradictive urban interior productions/products within the scope of spatial practices of capitalist production in large scaled wider perspective. The urban interior as a production form

may evolve to contradictive spatial perspective conflictive with tactical and strategic patterns according to social use status of space, usage value and conversion value. Spatial contradiction of resultant patterns may create figurative fractions in mental sense. The perception of interior revealed by tactical and strategic occupations appeared in urban space may uncover conflicting situations on perceived-designed-lived platform.

To query all contradiction forms and conflicting grounds at the transition from individual to social, from public to private dialectically through occupation/inhabiting actions enable the interior practices on the urban space and interior forms visible. Definition of Urban Interior creates new approaches in design and brings the urban space to interdisciplinary professional practice ground. In this context the readings and approaches to do are essential in respect to political sustainability and democratic urban culture.

In the content of thesis, construction, occupation/inhabiting situations appeared in urban texture at different scales on the production of urban interior are questioned dialectically. The contradiction and production of space being made visible through the tactics and strategic actions at the daily habits, attitudes and applications De Certeau presented, Lefebvre's semantic fractions through perceived, lived and designed trialectic and conflicting ground is examined.

The subject of thesis is brought to '2016 IMIAD Nicosia, Inhabiting Nicosia: Interior Strategies for Public Realm' workshop. Interior architect's designing practices and techniques in urban passage came up experimentally being examined in 'Urban Corridors as Interiors: Inhabiting Public Space' the study group I took place as coordinator, it is discussed that what contribution he/she can introduce to public space. In the study interior strategies on the urban passage are developed according to a new border gate scenario made up in Arabahmed Quarter by questioning construction, occupation/inhabiting forms in Nicosia historical walled city area and realizing analyses.

1. GİRİŞ

Kentsel İç Mekan kavramı akademik araştırma alanına RMIT Üniversitesi'nde bir çalışma grubunun adı olarak literatüre girmiştir. Çalışma grubu 2007 yılında bir grup akademisyen ve konu üzerinde faaliyet yürüten sivil toplum kuruluşlarının bir araya gelmesiyle potansiyellerin tartışıldığı ortak çalışmaya dayalı bir platform olarak ortaya çıkmıştır. Kentsel İç Mekan Çalışma Grubu (UI), mimari, endüstri ürünleri tasarımı, iç mimari tasarım, moda, peyzaj tasarımı, sokak sanatı ve ses tasarımı gibi disiplinlerarası, hiyerarşik olmayan kolektif bir çalışma grubudur. Çalışma grubu, Kentsel İç Mekan kavramını farklı konsept ve düşünceler ile keşfederek tanımlar. Grubun yaptığı deneysel mekansal çalışmalar, toplumsal olarak bağlantılı fenamolojik/görüngüsel sorgulamalar ve gündelik geçici fenomenler/görüngüler çerçevesinde incelenerek performansa bağlı incelemeleri ve soruşturmaları içerir.

Kent ve kente ilişkin mekansal üretimler, olgular, durumlar, olaylar ve eylemler görsel sanatlar, sosyoloji ve felesefe gibi bir çok bilim dalının çalışma alanını oluşturur. Bu nedenle disiplinlerarası çalışma konusu olarak Kentsel İç Mekan kavramı, sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal pratiklerle ilişkilidir. Kentsel İç Mekan kavramına net bir tanımlama getirilmemesine rağmen kent ile iç mekan arasında soruşturma yaparak yaklaşımlar getirmek mümkündür. UI çalışma grubunda akademik çalışmalar yürüten RMIT Üniversitesi İç Mimarlık Bölümü Profesörü Suzzie Attiwill (2011), kentsel iç mekan üretiminde provokatif düşünsel teknikler ortaya koymanın tasarımcı için, farklı pratik ve düşünce yolları sağladığını, farklı yaklaşımlar ve farklı motivasyonların da teknikleri biçimlendirdiğini belirtir. (Attiwill, 2015, s. 15)

1.1 Tezin Amacı

Kentsel İç Mekan kavramı yeni bir araştırma konusu olarak kent ile iç mekan arasında bir eşikte yer almaktadır. Kentsel mekanda yapılacak eleştirel yaklaşımla içeride olanı görünür kılmak mümkündür. Bu bağlamda kavramı hem kentin fiziksel oluşumlarında hemde renk, ışık, ses, doku ve koku gibi algısal olarak keşfetmek mümkündür.

Tez kapsamında, kentsel mekan ile iç mekan arasında eşik durumu, somut çevrede incelenerek Kentsel İç Mekan yaklaşımı ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu bağlamda kentsel mekanda iç olma durumları eleştirel bir yaklaşımla sorgulanarak, mekansal çeşitliliğin ne kadar genişletilebileceği merak edilmiştir.

Kentsel iç mekanlar ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal pratiklere bağlı hem bir üretim biçimi hem de iç-dış arasında çelişki olarak tanımlanmıştır. Çelişki durumlarının tespiti; mekan algısında, kamusal-özel ayrımında ve iç-dış arasındaki ikili durumlar üzerinden ele alınmıştır. Çelişkiler üzerinden farklı kentsel iç mekanların tespit edilmesi hedeflenmiştir. Çelişkinin üretiminde ise birey ve grupların taktik ve strateji eylemleri sorgulanmıştır. Bu noktada merak edilen konu ise taktiğin ve stratejinin ortaya çıkardığı iç mekan üretimlerinin kentle olan etkileşiminin ne olduğudur.

Çalışmada üzerinde durulan bir diğer konu ise kentsel mekanda işgal sorunu olmuştur. Kentsel çevrede birey ve grupların gündelik alışkanlık, tutum ve uygulamaları ile meydana gelen kentsel iç mekanlar, işgal biçimi olarak sorun oluşturabildiği gibi taktiksel ve stratejik üretim biçimleri de işgal sorununa dönüşebilmektedir. Bu bağlamda tez kapsamında işgal biçiminin yarattığı kentsel iç mekanların toplumsal ve siyasal çıktıları ve karşılıklı hesaplaşmaları ele alınarak işgalin kentsel iç mekan üretimindeki eylemsel rolü irdelenmiştir.

Kentsel İç Mekanın üretimi, kentsel mekan ölçeğinden, kentsel iç mekan ölçeğine geçişte, oda kavramı üzerinden ele alınmıştır. Bu bağlamda taktiksel ve stratejik eylemler ile ortaya çıkan temsili mekansal oluşumlar oda olgusu üzerinden kent-iç mekan arasında yeniden tariflenmiştir.

1.2 Tezin Yöntemi

Tez kapsamında, Robert Venturi'nin mimarlıkta "hem o... hem bu" çelişkisi üzerinden tartıştığı zemin genişletilerek kentsel çevrede sorgulanmıştır. Kentsel mekandaki çelişkiler, kamusal-özel ayrımında ele alınarak içerisi-dışarı ve yer olma durumları üzerinden kentsel iç mekanların görünür kılınması amaçlanmıştır. Üretim yöntemi olarak gündelik yaşamın alışkanlık, tutum ve uygulamaları; taktik ve strateji operasyonu üzerinden ele alınmıştır. Taktik ve strateji eylemleri; kentsel çevrede beden-mekan ve mekan-mekan etkileşimi üzerinden keşfedilerek, kentsel iç mekan

üretimindeki, kültürel, sosyal, ekonomik ve siyasal pratikler üzerinden teşhir edilmiştir. Mekanın üretiminde ortaya çıkan siyasal çatışmalar ve anlamsal kırılmalar ise, Henri Lefebvre'in ortaya koyduğu algılanan-tasarlanan-yaşanan trialektiği üzerinden irdelenerek mekansal üretimlerin temsili zemini irdelenmiştir. Çapraz okumalar ile birlikte ortaya konulan mekansal çelişkiler, işgal sorunu üzerinden kapsayıcı ve diyalektik bir okuma yöntemi ile derinleştirilmiştir.

İşgal kavramı; eleştirel bir yaklaşımla diyalektik olarak taktik, strateji eylemi ve temsili durumlar üzerinden kavramsal düzeyde objektif olarak ele alınarak mekansal üretimlerin kamusal alandaki çelişkisi sorgulanmıştır. Birey-toplum-mekan etkileşimi ile işgalin ortaya çıkardığı çelişkiler ve kentsel iç mekan durumları, farklı eşiklerde ve düzeylerde görünür kılınmaya çalışılmıştır. İşgal biçimleri, mekanın toplumsal kullanım değeri, değişim değeri ve artı değeri üzerinden ele alınarak ortaya çıkan eylemlerin, durumların ve olayların mekansal görünümleri ve görüntülerinde iç mekan biçimleri tespit edilmiştir.

Kentsel mekandaki çelişkiler farklı ölçeklerdeki üretim biçimleri üzerinden sorgulanarak içerisi-dışarı algısı ele alınmıştır. Öncelikle kentsel mekanda kimlik, kamusal-özel, içerisi-dışarı durumları üzerine eleştirel bir sorgulama gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın ana tezi olan Kentsel İç Mekan üretimindeki çelişki ve işgal biçimleri; taktik/strateji ve temsil düzleminde ele alınarak kentsel iç mekan biçimleri tespit edilmiştir. Kentsel İç Mekan kavramı üzerine yapılan literatür taraması sonucunda çelişkiler 'oda' kavramı üzerinden tartışılmıştır. Tez süresince çelişili üretimler ve işgal biçimleri, kentsel çevrede deneyimlenerek fotoğraflanmış ve eskizler ile tespit edilmiştir.

IMIAD Yüksek Lisans Proje 3 dersi kapsamında Kıbrıs tarihi sur içinde yer alan Arabahmet mahallesi ve çevresini canlandıracak Kentsel İç Mekan stratejileri ortaya konulması hedeflenmiştir. Lefkoşa'ya gerçekleştirilen alan gezileri ile sur içerisindeki işgal biçimleri ve mekanları tespit edilerek haritalandırılmıştır. Elde edilen veriler sonucunda tespit edilen bölgede kademeli bir canlandırma stratejisi benimsenmiştir. Çalışmanın konusu '2016 IMIAD Nicosia, Inhabiting Nicosia: Interior Strategies For Public Realm' çalıştayına taşınarak yürütücülüğünü Araş.Gör.Sıla Burcu Başarır ve Araş.Gör.Sedef Sav'ın da katılımıyla gerçekleştirdiğim 'İç Mekan Olarak Kentsel Koridorlar : Kamusal Alanı Yaşamak' konulu çalıştay grubunda ele alınmıştır. Çalıştay hazırlığı olarak kentsel mekanda işgal mekanları ve kentsel iç mekan algısı

üzerine hazırlanan kitapçık üzerinden katılımcılar ile Kentsel İç Mekan kavramı tartışılarak Arabahmed mahallesinde gerçekleştirilecek kentsel iç mekan stratejisi üzerine potansiyeller değerlendirilmiştir. Çalıştay süreci laboratuvar olarak değerlendirilerek çalışmanın çıktı ürünü üzerinden kentsel iç mekan tasarımında tasarımcının yaklaşımları ve tasarlama pratikleri gözlemlenmiştir. Çalıştay sırasında RMIT Üniversitesinden davetli olarak katılan aynı zamanda UI çalışma grubunda yer alan Suzie Attiwill ile tez üzerine gerçekleştirdiğim görüşmelerde yönlendirici olmuştur.

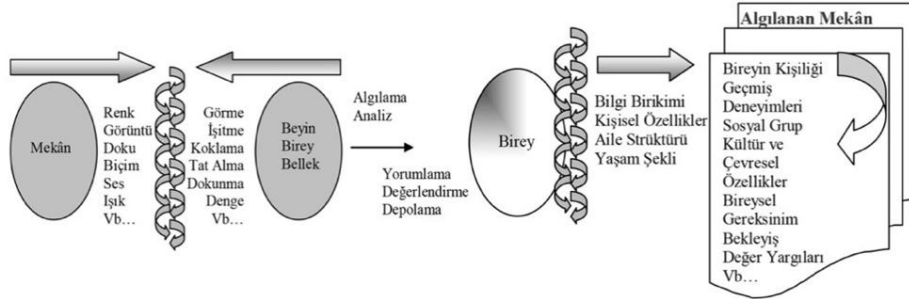
2. KENTSEL MEKANDA ÇELİŞKİ DURUMLARI, MEKANIN ÜRETİMİNDE TAKTİK, STRATEJİ VE TEMSİL

Kentsel çevrede sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal pratiklere bağlı olarak ortaya çıkan kimlikler, algılanan-tasarlanan-yaşanan arasında temsili bir çelişki yaratır. Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğüne göre kimlik; “toplumsal bir varlık olarak insanın, nasıl bir kimse olduğunu gösteren belirti, nitelik ve özellikler bütünü” olarak tanımlanırken, başka bir anlamı ise “herhangi bir nesneyi belirlemeye yarayan özellikler bütünü”dür. Kentsel kimlik en geniş anlamda, mekân ve uzam boyutuyla kent bünyesinde yaşayan insanlarca, ortak bir paydaya istinaden maddi veya manevi değerlerin oluşum süreci olarak tanımlanır (Çöl, 1998). Kentsel Planlama Ansiklopedik Sözlüğünde Ocakçı ve Aydın (2012) kimliği; “kendine özgün olma durumu” olarak tanımlar. Kentsel kimlik öğelerini ise; “üzerinde oйдаşma bulunan doğal, sosyal ve yapılaşmış çevre öğeleri” olarak ele alır (Ocakçı & Aydın, 2012, s.226).

Kentin karmaşık ve katmanlı yapısında ortaya çıkardığı heterojen mekansal görünümüleri anlamlandırmada kimlik kavramı, çevrenin algılanmasında ortaya çıkan kavramsal bir araçtır. Bu bağlamda Beyazıt, Hüseyin ve Gül, (2013) kimlik kavramının bireye bağlı özellikler ile ortaya çıkan, nesnelere ile farklılığı tanımlayan karşılaştırmacı ve dışlayıcı yanına değinerek, sorunlu bir kavram olduğuna dikkat çeker (Beyazıt, Hüseyin & Gül, 2013, s. 150).

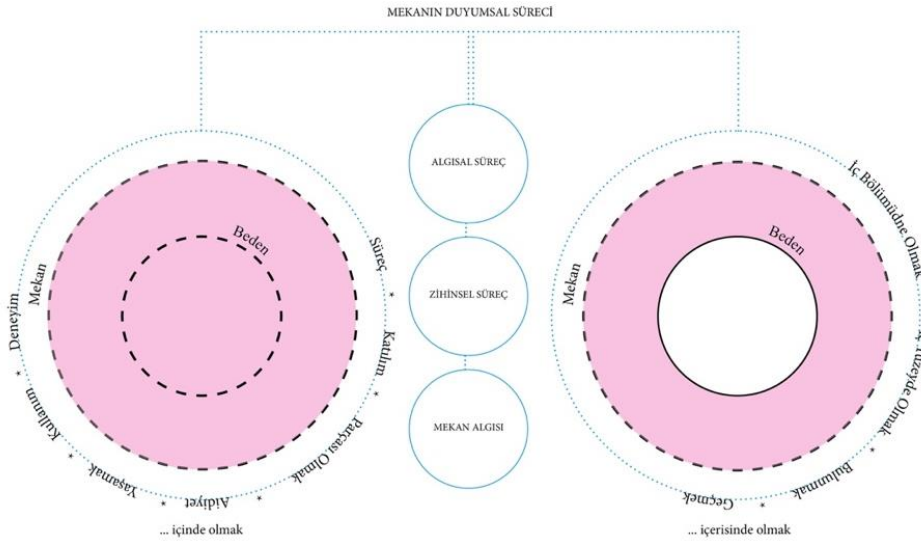
Kenti ve kentsel dokuyu oluşturan mekanlar ve inşaa edilmiş fiziksel çevre bileşenleri çeşitli ölçeklerde toplumsal ve bireysel olarak yaşanarak, deneyimlenerek özgün anlamlar kazanır. Fenomenolojik ve epistemolojik olgulara göre zihinsel olarak bellekte yer edinir. Özak ve Gökmen (2009) bellek sürecini; “Mekana ait bileşenlerin oluşturduğu farklı özelliklerin bireyin duyuumsal yapısı ile etkileşime girdiğinde, algısal sürecin bilişsel ve zihinsel süreçleri” olarak tanımlar (Özak & Gökmen, 2009, ss. 150-152). Mekanın algılanma sürecinde, fiziksel çevrenin algısal kodları; ses, renk, doku, koku, fiziksel biçim gibi veriler, zihinsel süreçlerden geçerek kavramlaşır. Mekan üzerinden kimikleştirme kişinin zihinsel sürecine göre farklı anlamlar ve görüntüler oluşturabilir. Özak ve Gökmen (2009) mekanın algılanmasında ve bellekte

yer edinmesinde “bireysel farklılıkların önem kazandığına” dikkat çekerek algısal ve zihinsel süreçte bireyin mekan ile kurduğu etkileşimin boyutuna göre değişken olduğunu belirtir (s. 150). Bu bağlamda mekanın zihinsel süreçte anlam kazanması bireylere bağlı temsili bir çelişkiye dönüşebilir (Şekil 2.1).

Şekil 2.1 : Bellek Mekan İlişkisi Modeli, Mekanın Duyum Aşaması ve Birey Algısına Bağlı Hatırlanan Mekan Diyagramı (N.Ö Özak, G.P. Gökmen)

Bellekte oluşan kimlik kavramını, bireyin ve toplumun mekana katılımındaki ‘içinde olma’- ‘içerisinde olma’ deneyiminin, algısal, zihinsel sürecin görüntüsü olarak yorumlamak mümkündür. ‘İçinde’ ve ‘içerisinde’ olma eylemleri, bireyselden toplumsala ve de toplumsaldan bireysel olana geçişte, sosyal ve kültürel değişkenlere bağlı olarak farklı mekansal anlamlar ortaya çıkarabilir (Şekil 2.2).

Şekil 2.2 : İçsel Durumlar ve Mekan Algısı Üzerine Temsili Diyagram (Mehmet Alhan)

Bir şeyin ‘içinde’ olmak TDK sözlüğünde; “süresince” ve “ortamında” olmak anlamında, ‘katılım’ ve ‘parçası olma’ durumlarını tanımlarken; ‘içerisi’ sözcüğü ise, “iç yan, iç bölüm, dışarı karşıtı”, “iç, iç yüzey” ve “iç yüzeyde, iç bölümde olan” şeklinde fiziksel bir çevrenin iç bölümünü tanımlar. Bu bakımdan mekanın

algılanmasını, katılıma bağlı olarak beden kurduğu etkileşimin ortaya çıkardığı deneyimlerin bir sonucu olarak tanımlamak mümkündür.

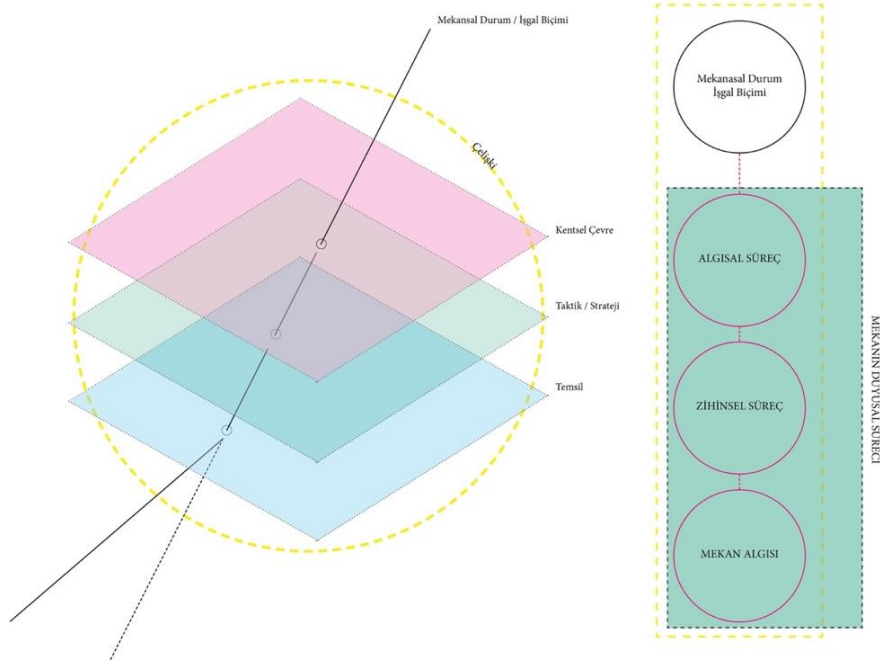
Robert Venturi (2005), mimari üretimlerin ortaya çıkardığı çeşitli “anlam ve kullanımların” çelişkilerine dikkat çeker. “Le Corbusier’in Shodlan Evi, [...] kapalı ama açıktır [...] dışarı basit ama içerisi karmaşıktır. [...] Barirington Court’un Tudor planı simetrik ama bir taraftan simetrisi bozulmuştur. [...] kentin herhangi bir caddesi trafiğe ayrılmış bir şerit olarak yönlendirilmiştir, ama mekan olarak durağandır.” (s. 28). Venturi, mekansal üretimde ortaya çıkan ‘ama’, ‘fakat’ durumlarını ‘program’ ve ‘strüktürde’ çelişki olarak tanımlar. Mimaride iç-dış sınırlıklarındaki mekansal etkileşimin sonucu ortaya çıkan ‘hem o, hem bu’ durumlarının yarattığı çelişkiye “Akan Mekan” kavramı üzerinden örnekler. ‘Akan mekan’ kavramı “dışarıda bir iç mekanı veya içeride bir dış mekanı anımsatır ama bu mekan, aynı anda hem iç hem dış mekan olamaz” der. Mimarideki ‘hem o... hem bu’ olgusunun temelini oluşturan çelişki, “mekanı anlamlandıran, sınıflandıran, değişik değerler katan sıra düzen yani hiyerarşidir” (s. 28).

Çelişkinin görünür kılınmasında zihinsel süreç etkindir. Venturi, ‘hem o, hem bu’ durumunun kavranılmasında, “çok sayıda düzeyin aynı anda algılanmasının gözleyicinin çaba göstermesine” bağlı olduğunu belirtir. Kavram genişletilip kentsel mekan üzerinden sorgulanırsa, çeşitli düzeylerdeki üretim ve mekansal durumların ortaya çıkardığı çevrede ‘hem o, hem bu’ durumuna bağlı kentsel iç mekanları tespit etmek mümkündür.

2.1 Kentsel Mekanda Çelişki

Kentsel mekanda inşa, işgal ve iskan biçimleri ile üretilen mekansal durumlar kamusal-özel ayrımında keskin ya da geçişken bir sınır algısı yaratabildiği gibi ortaya çıkan üretim kentsel mekanda iç-dış algısını muğlaklaştırarak yerler meydana getirmektedir. Kentsel iç mekanları, kent ile iç mekan arasında ‘hem o hem bu’ durumu olarak çelişki olarak tanımlamak mümkündür. Mekanın üretimi ise inşa, işgal ve iskan biçimindeki taktiksel ve stratejik operasyonel bağlama göre değişkenlik gösterir. Mekanın zihinsel süreçte bellekte yer edinmesi ise algılanan, tasarlanan, yaşanan temsilleri arasında farklılık gösterebilmektedir.

Kentsel iç mekan üretiminin bir çelişki olarak tanımlanması, üretim tarzındaki çelişkili durumu üzerinden gündelik yaşamın alışkanlık, tutum ve uygulamadaki, taktiksel ve stratejik operasyonel bağlamda incelenmiştir. Mekanın zihinsel süreçte ortaya çıkardığı kimikleştirme/kavramsallaştırma ise temsili düzlemde ele alınmıştır. Taktik ve strateji eylemlerinin mekandaki algısal ve zihinsel kayması üzerinde durularak, temsili düzlemdeki zihinsel kırılma ve çatışmalı zemin saptanmış ve kentsel iç mekanda işgal sorunu tartışılmıştır (Şekil 2.3).

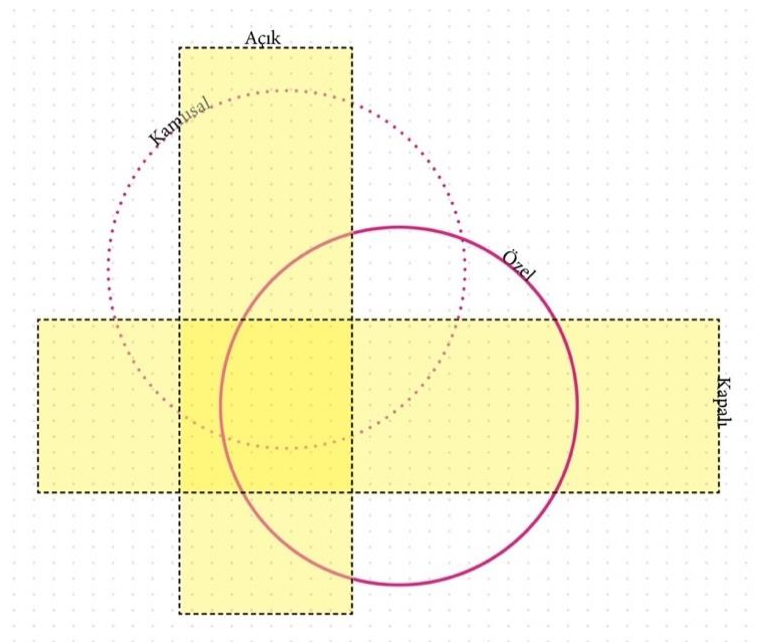
Şekil 2.3 : Kentsel Mekanda Çelişki ve Üç Düzlem Üzerine Temsili Bir Diyagram (Mehmet Alhan)

2.1.1 Kamusal mekanda çelişki

Kamusal mekan kavramı mimarlıktan felsefeye kadar zengin bir anlam içerir. Kentsel Planlama Ansiklopedik Sözlüğünde Ercan (2014) kamusal mekanı; kavramsal olarak ‘kamu’ ve ‘kamusalı’, ‘tüm insanlarla ilgili olan’, ‘toplumun her bireyine açık olan’ ve ‘herkes tarafından bilinen’ tanımına dikkat çektikten sonra, kentsel mekanda farklı düzeylerde kamusalıkların (*publicness*) ve özelliklerin (*privateness*) olduğunu belirtir. Parkların, ormanların, müzelerin ve sanat galerilerinin özel sektör tarafından işletilebildiğini vurgulayan Ercan, kentsel mekandaki kamusal-özel alan arasındaki zıtlık çelişmesine değinerek bu durumu kamusal alanla özel alana ‘sürekliliğin’ ilişkisi olarak tanımlar. Ercan kentlerde farklı tür kamusal alanları üç başlık altında şöyle tanımlar: Açık kamusal alanlar; “özel kişi ya da kurumlara ait alanlar dışında yer alan,

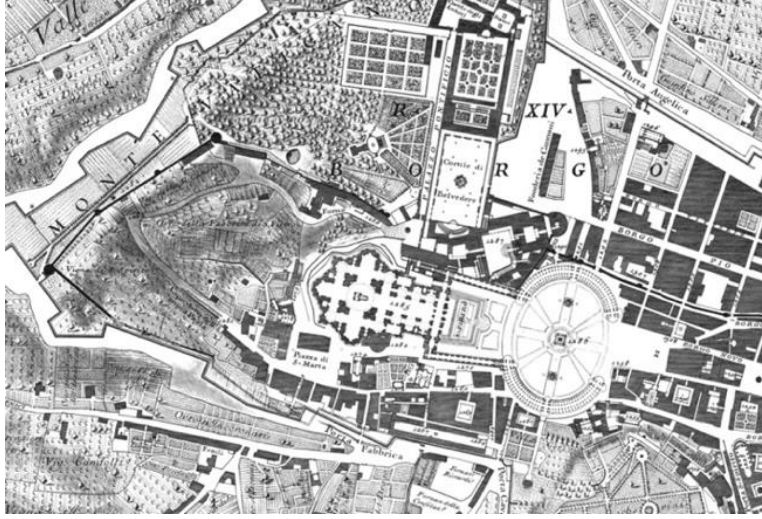
kent içinde sokak,cadde, bulvar, meydan, otoyol, otopark alanları.” Kapalı kamusal alanlar; “kütüphane, müze, gibi kültürel amaçlı kullanımları içeren binaları, camii, kilise, belediye, parlamento gibi kamu binaları”. Açık ya da kapalı yarı kamusal alanlar; “yasal olarak özel kişi veya kurumlara ait üniversite kampüsleri, spor tesisleri, lokantalar, sinemalar, alışveriş merkezleri.” Ercan, açık ya da kapalı yarı kamusal alanların, özel kişiler tarafından yönetilen kamusal mekan olmaları nedeniyle “çarpık kamusal alan” olarak tanımlandığına dikkat çeker (Ercan, 2014 ss. 175-177). Erdönmez ve Akı (2005) ise, kentsel mekanın, yapısal durumuna göre iç ve dış mekan olarak ayrılabilceğini, bireysellik-toplumsallık derecesine göre ise “kamusal” ve “özel” olarak sınıflandırılabilceğini belirtir (Erdönmez & Akı, 2005, s. 70-72).

Bu durum mekan kalitesini etkileyerek bireyselden toplumsala katılım biçimlerini kısıtlamakta ve tatminsizliğe sebep olabilmektedir. Konu üzerine Erzen (2009), Üç Habitus – Yeryüzü, Kent, Yapı kitabında, kentsel mekanda “halkın para vermeden oturup dinlenebileceği, huzur içinde yalnız kalabileceği mekanların azaldığına” dikkat çekerek, kamusal alanların tasarımında estetik kaygıların olmadığını belirtmektedir (s. 111). Ortaya çıkan farklı kentsel iç mekanlar ve mekansal durumlar kamusal-özel ve açık–kapalı kesişiminde çelişkidir. Bu durum dışarıdaki içerisi ve içerideki dışarıyı algısı yaratabilmektedir. Bu bakımdan, kentsel çevrede makro ve mikro ölçekte ve kamusal-özel eşğinde çelişkilerin yarattığı kentsel iç mekan biçimleri tespit edilebilir (Şekil 2.4).

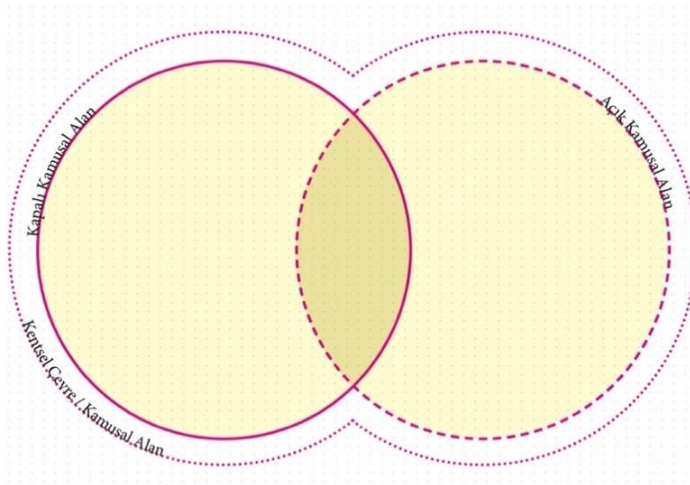
Şekil 2.4 : Kamusal-Özel, Açık-Kapalı Mekan Çelişkisi (Mehmet Alhan)

Giovanni Battista Nolli'nin 1748 tarihli 'Nuova Pianta di Roma' Şehir Planı, kentsel dokununun kamusal durumuna göre artistik teknikler ile resmedilmiş ikonik bir tasvir olarak ortaya çıkmıştır (Şekil 2.5). Plan üzerinde kentsel dokuyu oluşturan yapılar ve yapıların ilişkileri ile ortaya çıkan kentsel boşluklar, toplumsal erişilebilirlik temelinde siyah-beyaz resmedilmiştir. Mekanın algılanmasında kamusal durumu keskinleşirken, kapalı kamusal yapılar, meydanlar ve avlular, sokaklara dahil olarak kente ilişkin bir iç oda, iç mekan görünümüne dönüşür.

Şekil 2.5 : 1748 Tarihli Giovanni Battista Nolli Nuova Pianta di Roma Şehir Haritası (URL-1)

Planın resmedilme tekniği kapalı kamusal alan-açık kamusal alan eşliğinde çelişki yaratır. İç oda, iç mekan algısı zihinsel süreçte “hem iç mekanı hem dış mekanı” tanımlar (Şekil 2.6).

Şekil 2.6 : Giovanni Battista Nolli'nin Nuova Pianta di Roma Haritası Üzerine Temsili Çelişki Diyagramı (Mehmet Alhan)

Noli'nin tasvirinden yola çıkarak, kentsel ve kamusal mekanın inşa, işgal/iskan sürecinde kapitalist üretim biçimlerinin ortaya çıkardığı mekansal pratikleri sorgulayarak; kamusal düzleminde ortaya çıkan "dışarıdaki içerisi" ve "içerideki dışarı" çelişkilerini ve iç mekan biçimlerini okumak mümkündür. Benzer şekilde kentsel mekanda bireysel ve toplumsal işgal/iskan biçimleri ise gündelik yaşamda sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal pratiklere bağlı olarak eşikler ve sınırlar yaratarak farklı düzlemlerde çelişki oluşturabilmektedir.

Bingöl (2015), Nollu'nin zemin kat planı üzerinden yapılan haritalama tekniğini, "kentsel bütünsellik bakımından kamusal mahalleler dizgesinin bir temsili" olmasına vurgu yapar. Günümüzde zemin katlardaki kullanım durumundaki değişikliklerin kentsel çevrede yarattığı mekansal farklılaşmasına dikkat çeker. Birgün gazetesi yazarı Rahmi Ögdül ise, "Kamusal Mekan ve Mahalle" yazısında, İstanbul'un sokak aralarında kentsel boşluğun işgal/iskan biçimlerinin meydana getirdiği mekansal eşikleri ve atmosferini konu alır. Ögdül (2010) "Geleneksel İstanbul sokaklarında yürürken Avrupa kentlerinin ya da İstanbul'un Avrupalı semtlerinin tek biçimli, homojen kamusal mekânından farklı olarak, sürekli bir eşikten diğerine atladığınızı hissediyorsunuz. Genelden daha özele doğru, ya da kamusal alan daha mahrem olana doğru ilerlerken buluyor insan kendini" diyerek mekansal eşik durumunu özetlemektedir. İşgal/iskan biçimlerini ise; "Dar sokaklarda evlerin girişlerindeki basamaklara oturan, örgü ören kadınlar ya da sokak köşelerinde, kahvehane önlerinde dikilen delikanlılar, dükkânlarının önünde oturan esnaf, bakışlarıyla kendi özel mekânlarında olduğunuzu, yabancılığınızı duyumsatıyorlar size. Kapı önleri hala evin ya da dükkânın bir uzantısıymış gibi algılanıyor" sözleriyle anlatmaktadır. Hissedilen eşik ve muğlak sınırlar bir mekan algısı olarak dışarıdaki içerisi durumu yaratmaktadır.

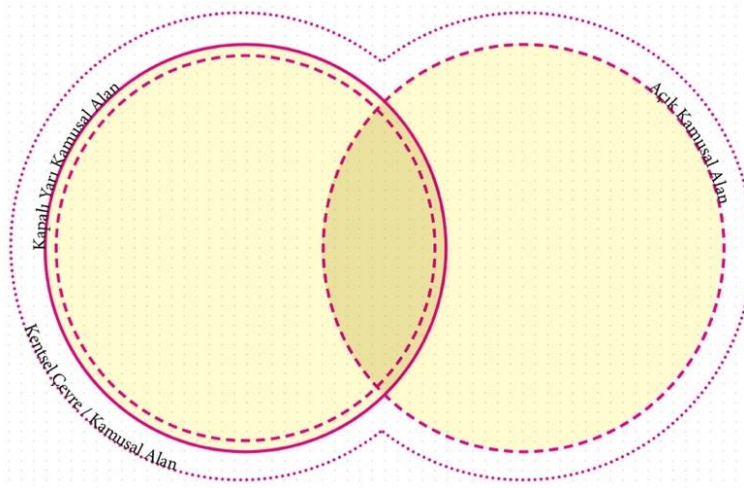
Sokağın bireysel ve toplumsal katılım yoluyla işgal ve iskan edilmesi ile ortaya çıkan kentsel iç mekan algısını, özel-açık kamusal alan arasındaki etkileşimin bireyin algısal/zihinsel deneyiminin sonucu olarak tanımlamak mümkündür.

2.1.2 Kentsel mekanda içerisi dışarı çelişkisi

Dışarısını ve içerisini, diyalektik bir etkileşim içinde birbirini tamamlayan iki varlık olarak tanımlayan Atmodiwrjo, Yatmo ve Ujung (2015), mekanın deneyimlenmesi durumuna göre bir şeyin dışındayken aynı zamanda bir şeyin içinde olunabileceği

savıyla ‘dış- iç mekan’ (*outsideinterior*) tanımlaması yapar (Atmodiwirjo, Yatmo & Ujung, 2015, ss. 78-80). Benzer şekilde bir şeyin içindeyken zihinsel süreçte dışında kalmakta mümkündür. Mekan ile kurulan etkileşimin düzeyine göre ortaya çıkan mekan algısı, ‘içinde olmak’ ve ‘içerisinde olmak’ durumlarına göre toplumsaldan bireysele, algılanan mekan döngüsünde ‘pozitif’ ya da ‘negatif’ anlamlar ve görüntüler ortaya çıkarabilir.

Tüketim mekanlarının iç mekanın uzantısı olarak farklı ölçeklerde sokağa taşması kamusal-özel ayrımında içerisi dışarısı çelişkisi yaratarak, iç mekan algısı yaratabilmektedir. İstanbul’un gece hayatının önemli sembollerinden biri haline gelen ve aynı zamanda açık kamusal alan olan ‘Fransız Sokağı’ ‘dışarıdaki içerisi’ çelişkisi durumuna bir örnek olarak gösterilebilir. Fransız Sokağı olarak bilinen Cezayir Çıkmaızı 2003 yılında binalarının çoğu bir firma tarafından satın alınarak restorasyonu gerçekleştirilmiştir. Sokağın bir tüketim mekanı olarak tasarlanması ile ortaya çıkan mekansal pratikler algısal, zihinsel eşik durumu yaratmıştır. Bir üretim ve tüketim modeli olarak ortaya çıkan kentsel iç mekan durumu ortaya çıkardığı mekansal pratikler ile birlikte markalaşarak parsel bazında bir tüketim ürününe dönüştüğünü söylemek mümkündür. Mimar Aykut Köksal (2004), ‘benzeti’ mekanı olarak tanımladığı projeyi “modern sonrası dünyanın ‘tüketim nesnesi’ olarak biçimlendirdiği mekanların oluşum modeli” olarak tanımlar. Köksal’ın da belirttiği gibi burada sokağın kavramsallaştırılarak, markalaştırılması söz konusudur.

Şekil 2.7 : Cezayir Çıkmaızı Üzerine Temsili Kapalı Yarı Kamusal Alan-Açık Kamusal Alan Çelişkisi Diuagramı (Mehmet Alhan)

Cezayir Çıkmaızı kentsel mekanda hem bir sokak olarak tanımlanırken hem de bir tüketim ürünü olarak kentsel iç mekandır. Kamusal alan çelişkisinde ele alındığı üzere

üzere sokağın açık kamusal alandan, çarpık kamusal alana geçerek çelişkiye dönüşmesi söz konusudur (Şekil 2.6, Şekil 2.7). Mekanın üretiminde ortaya çıkan mekansal pratikler, kentsel çevrede sosyal ve kültürel hayatın önemli bir parçası haline gelerek içerideki dışarı algısı yaratabilmektedir. Bir üretim modeli olarak ise kenti ve kentin mekansal pratiklerini indirgeyerek yeniden üretebilmektedir. Bu duruma örnek olarak, tasarımı Gökhan Avcıoğlu tarafından gerçekleştirilen ve 2014 yılında açılışı yapılan Trump AVM'nin teras katında yer alan 'Trump Cadde' projesi ele alınabilir (Şekil 2.8).

Şekil 2.8 : Dışarıdaki İçerisi, İçerideki Dışarıyı Karşılaştırması (URL-4, URL-5, URL-6 ve URL-7)

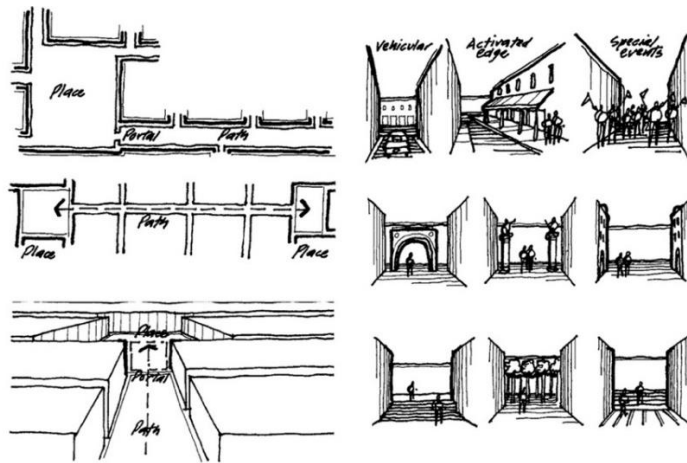
'Trump Cadde' projesi Arkitera web sitesinde (URL-2), "Giriş katında geniş sokakları ve meydanları [...] iç mekanın sentezi projenin doğası ve çekiciliği [...] iyi düzenlenmiş ve benzersiz kentsel atmosfer yaratan Cadde, 'foodcourt' kavramına [...] yeni değerler katan yenilikçi bir proje" olarak tanıtılmıştır. 2014 yılında European Property Awards yarışmasında "Leisure" kategorisinde birincilik alan projenin ödül töreninde konuşan Trump Towers Genel Müdürü Bülent Kural projeyi, "İstanbuluların yeni sosyalleşme alanı [...] insana nefes aldiren, keyif veren bir proje" olarak tanıtmıştır (URL-3).

2.1.3 Kentsel çevrede mekan algısı ve çelişki

Yapılar ve yapılar arasındaki fiziksel ilişkiler beden-mekan etkileşiminde farklı mekan algıları ortaya çıkarabilmektedir. Fiziksel çevrenin insan ölçeğinde algısal hissiyatı; genişlik, derinlik, yükseklik gibi ilişkiler çerçevesinde farklılık gösterir. Cliff Moughtin (2003), 'Kentsel Tasarım: Sokaklar ve Meydanlar' çalışmasında "sokakların

sadece bina cephelerinden” değil, “bir grup formun mekana yerleşmesi” sonucunda görünümünden oluştuğunu ve bu görünümün mekansal ilişkilerin kurduğu sokağın kapalılık durumu ve meydan gibi algısal durumlar yarattığına dikkat çeker. Mekansal ilişkilerin oran-orantısı ile meydana gelen bu algısal durumuna yoğunlaşan Moughtin, iyi bir sokak tasarımında kritik noktanın “sokağın genişliği ve binalar arasındaki orantının iyi kurgulanması” olduğuna dikkat çeker (s. 143). Örnek olarak “iki katlı yapılardan oluşan bir sokakta, cephelerin birbiriyle olan biçimsel ilişkisinde genişlik durumu arttıkça kapalılık hissiyatının kaybolduğuna” dikkat çeker. Geniş caddelerin “yol mühendislerine göre alışveriş için elverişsiz bir yer olduğunu, yayalara açılmış dar mekanların yayalar için çekici mekanlar olduğunu” belirtir. “Üç-dört katlı yapılarla çevrili bir sokakta genişlik 6-9 metre ise bütünlük hissi artarak kapalılık görünümü” yarattığından, bu durum aynı zamanda “alışveriş mekanları için elverişli ve gelişimine davetkar” olabileceğini belirtir (ss. 141-142).

Edward White (2008) ise; kentsel dokuyu ve kentsel mekanların ilişkilerini; izlek, (*path*), kapı (*portal*), yer (*place*) kavramlarıyla inceler. Çevreyi anlamlandırılan bu üçlü ilişkide yeri (*place*); “yayaları davet eden, barınacakları yer tanımlayan, deneyim mekanları, meydanlar, plazalar, parklar, bahçeler, avlular, kısacası kentsel mekanda gündelik yaşamın canlandığı alanlar” olarak tanımlar. ‘Yer’ olarak tanımladığı mekansal durumu ‘oda’ya benzetir, bunlar ‘kentsel odalardır’. İzlekler, yani yolları da, ‘kent odalarını birbirine bağlayan, bulvarlar, caddeler, sokaklar, sokak aralarıdır’. Kapı, kapısal olanı da, ‘izlekler ve odalar arasındaki kesişim noktaları’ olarak tanımlar. Bunları algısal olarak farklı türde izler üzerinden okumak ve görünür kılmak mümkündür (Şekil 2.9).

Şekil 2.9 : White'ın Çizimleriyle Yer-İzlek-Kapı İlişkisi

White (2008), izleklerin zemin düzlemi ve bina cephelerinden oluşan iki kapsayıcı unsuru olduğunu belirterek, bunları “kanal ve katı kent formundaki doğrusal yarıklara” benzetir. Bu kanallar, yapısal ilişkilere göre, “geniş ve derin” ya da “dar ve derin” görünümler de olabilir. Yapıların cepheleri fiziksel sınırlar yaratır ve “oran-orantı, yükseklik, malzeme, kompozisyonu izleğin karakterini belirler.” İzlekler üzerinde yer alan yapıların bütüncül görüntüsünü ‘duvara’ benzeterek, izleklerin plan düzlemindeki biçimsel durumunun “düz, bükük, hafif eğrisel, kıvrımsal” olabileceğini belirtir. İzlekler ile kent odaların kesişiminde yer alan kapısal durumların, kapsayıcı (*container*) unsurları ise; “kemeraltı yollar, heykeller ve kolonlar ile yapısal ya da algısal olarak hissedilebilen sınırlardır. “Kapı durumunun oluşumunda, zemin yükseltisinde değişkenlikler ve malzeme değişiklikleri de algısal olarak belirleyici” olabileceğine dikkat çeker. Kentsel oda olarak tanımlanan yer ise, benzer şekilde algısal olarak boşluğu meydana getiren “mekansal ilişkilerin oran-orantısına bağlı olarak genişlik, yükseklik, ölçek” durumlarına göre şekillenir (White, 2008, ss. 185-198).

White’ın tarihi kent dokusu üzerinde gerçekleştirdiği üçlü okuma, bedeninin mekansal algısı ile mekanın fonksiyonuna bağlı mekansal ilişkilerini anlamlandırmada bir araç olarak ortaya çıkar. Kentsel boşluklarda gündelik yaşamın aktığı ve canlandığı ‘yerleri’ yani “odaları” ve onları birbirine bağlayan ‘sokakların’ yani “izleklerin” mekansal ilişkilerini mimari biçimlerini sorgulayan bir çalışmadır. Buradaki oda kavramı; gündelik yaşamın aktığı ve canlandığı mekan olarak kavramsallaşmakta ve ‘Kentsel Oda’ tanımıyla agora, meydan, park gibi gündelik yaşamın canlandığı kamusal mekanlar tanımlanmaktadır.

Moughtin ve White’ın yaklaşımlarını, sanayileşme sonrası kentin mekansal pratikleri üzerinde genişleterek kentsel iç mekan üretimleri üzerinden okumak mümkündür. Sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal pratikler ile rantsal bir meta haline gelen kamusal mekanlar, indirgemeci yaklaşımlar ile dönüşüm, değişim ve canlandırma projeleri adı altında yeniden üretilmektedir. Gündelik yaşamın aktığı ve canlandığı kentsel odalar birer çelişkiye dönüşerek, ürünleşme eğilimi göstermektedir. Kentsel odalar ise, toplumsal kullanım, değişim ve artı değerine göre farklı ölçeklerde, iç mekan üretimlerinde gözlemlenebilmektedir.

Baş, metanın kullanım değerini ve değişim değerini ‘parsel’ üzerinden okur. Parselin kullanım değerini, “kullanıcıların ihtiyaçlarına yönelik yararlılığı” ve “metanın

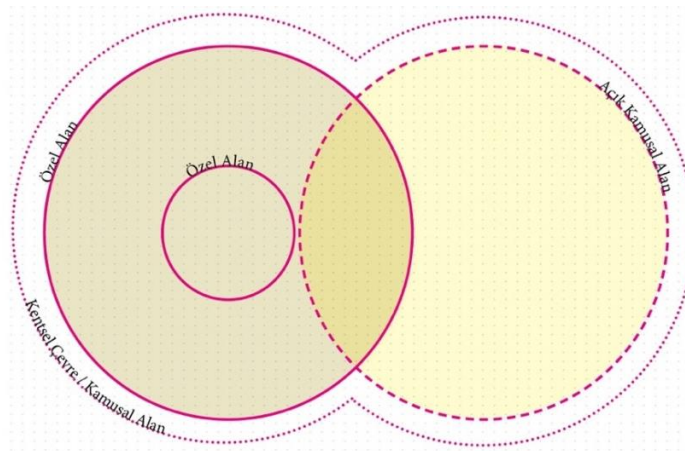
fiziksel nitelikleriyle”; parselin değişim değerini ise, “diğer metalarla belirli bir nicelik oranında deęiőebilmesi ve kıyaslanabilmesi” olarak tanımlar (Baş, 2014, ss. 12-13).

Kentsel mekanda parselin değişim değerine bağlı olarak ‘kentsel dđnüşüm’, ‘değişim’, ‘canlandırma’ gibi ortaya çıkan projeler kentsel mekanda farklı ölçeklerde çelişkiye dđnüşür. Özellikle kentsel dđnüşüm politikaları ile ortaya çıkan kapalı sitelerin boyut atlayarak yerini, ‘konsept’, şehirlere, mahallelere hatta sokaklara bıraktığı gözlemlenmektedir (Şekil 2.10).

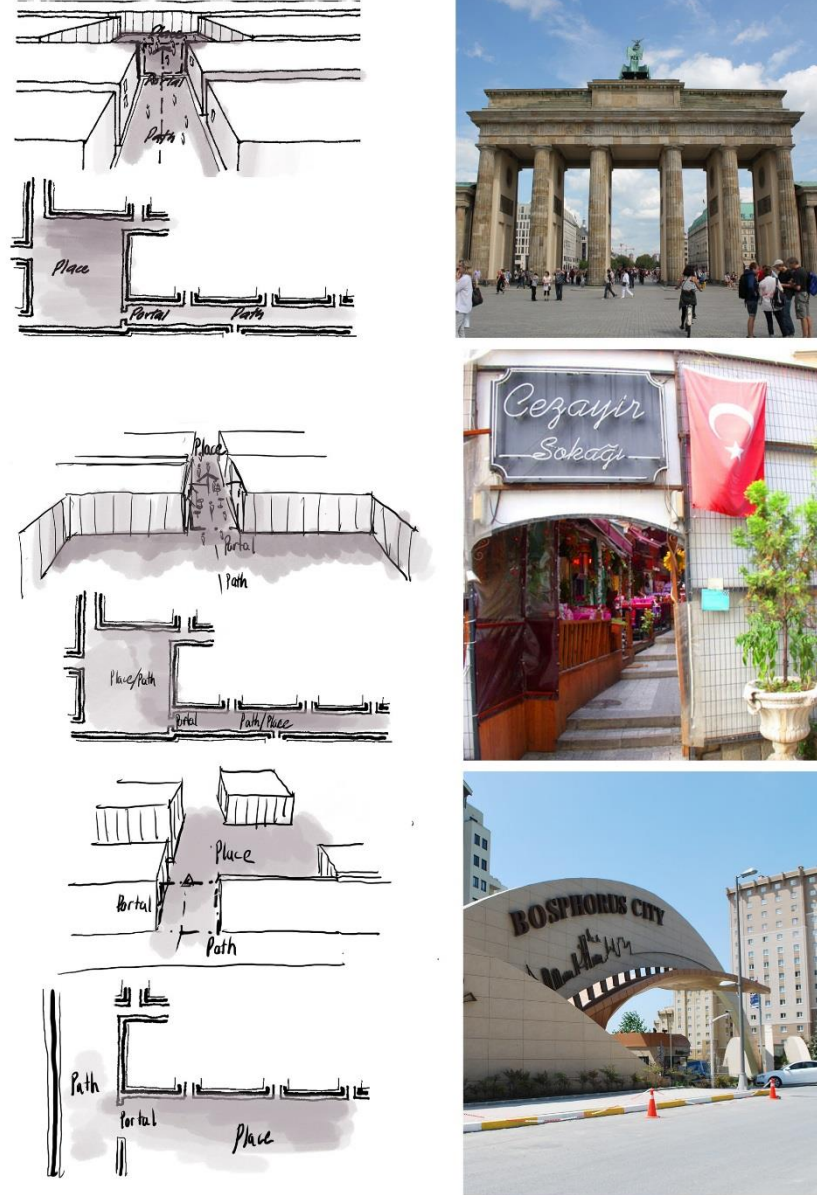
Şekil 2.10 : Konsept Şehir Olarak Sinpaş Bosphorus City Ortakđy Mahallesinden Bir Gđrsel (URL-8)

Parsel üzerinde ortaya çıkan konsept ürünler, kamusal-özel mekan arasında bir çelişki yaratır. Mekanın üretiminde ortaya çıkan toplumsal kullanım değeri yalnızca belirli bir gruba hizmet eder. Üretim modeli kentsel ölçekte, kent-iç mekan arasında hem içerdeki dışarısı algısı hem de dışarıdaki içerisi algısı yaratır (Şekil 2.10).

Şekil 2.10 : Konsept Mahalle, Site Üzerine Temsili Çelişki Diyagramı (Mehmet Alhan)

Çelişkili üretimleri ve iç mekan algısını görünür kılmak amacıyla White'ın 'kentsel oda', 'izlek' ve 'kapı' kavramları, kentsel çevrede eleştirel bir okuma aracı olarak ele alınabilir. White'ın tarihi homojen kent dokusu üzerinden ortaya koyduğu yaklaşımı, modernizmin heterojen kent dokusu üzerinde eleştirel bir okuma ile farklı ölçeklerde yeniden yorumlamak mümkündür. White'ın tanımladığı kapı durumunu kimi zaman bir sokağın girişinde bir tabela olarak yada kimi zaman konsept bir kapalı 'mahallenin' gösterişli bir sınırı olarak ironik görünümlerini yeniden keşfetmek mümkündür (Şekil 2.11).

Şekil 2.11 : Kent Odası Çelişkisinde İronik Bir Örnek Olarak Kapı Durumu (Düzenlemeler Mehmet Alhan Tarafından White'ın Çizimleri Üzerinden Geliştirilmiştir) (URL-9, URL-10 ve URL-11)

Başarır, White'ın kentin fiziksel biçimlenişini beden-mekan etkileşimi yaklaşımıyla fenomenolojik olgular ile kentsel iç mekan tanımlamasını geliştirir. Başarır'a göre, White'ın kentsel kapsayıcı unsurları, beden-mekan ilişkisinde algısal olarak iç mekan hissiyatı yaratır. 'Container' kavramını biçimsel durumlarına göre kategorize eden Başarır, kentsel mekanda formel ilişkileri, mekansal izleri ve oluşumları, beden-mekan ilişkisi ve etkileşimi üzerinden kentsel iç mekanı tanımlar (Başarır, 2015, ss. 15-24). Kentsel çevrede biçimsel ilişkilerin beden-mekan etkileşiminde kapalılık hissiyatı yarattığı ve kentsel iç mekan durumu için potansiyeller barındırdığı doğrudur; ancak ortaya çıkan yaklaşım kentsel mekan algısı düzeyinden öteye gidemeyecektir. Kentsel iç mekânın kapsayıcı unsurlarını; beden-mekan, mekan-mekan etkileşimi ile ortaya çıkan mekansal pratikler üzerinden ve yerleşme, yer edinme, durumlarıyla genişleyen ilişkiler üzerinden tanımlamak gerekir.

2.1.4 Kentsel çevrede yer ilişkisi

Heidegger, mekânın yer durumuna dönüşmesini köprü örneğiyle verir. Heidegger'e göre; "Köprü olmadan önce 'yer' orada değildir. Köprü yerleşmeden önce bir 'şey' tarafından işgal edilecek birçok nokta vardır. Köprü orada durmak için yer tutmaz, aksine yer olma biçimi ancak köprü sayesinde meydana gelir." Meydana gelme biçimi, kullanım ve deneyim yoluyla algılanır. Mekânın kullanım biçimi algısal olarak zihinde yer tutar ve yerleşir. Mekân, işgal/iskan edilmeden önce anlamsızdır. Heidegger 'yer' durumun, 'bir araya getirilmişlik' üzerinden tanımlar (Sharr, 2013, s. 49).

Örneğin bir sokağın gündelik yaşamında, belirli saatlerde 'teyzeler' yastıklarını sandalyelerini sokağa taşır. Yada hali hazırda sandalyeler zaten sokakta depolanmıştır. Çocuklar sokağa taşar, sokakta bir yaşam başlar. Kadınlar sokakta sohbe dalar. Çaydanlık sokaktadır. Sokağın işgal/iskan edilmesiyle sokak mekânı, algısal ve zihinsel süreçte zihinde 'yer' edinir. Bu bakımdan bir araya getirilmişlikle sokak 'yer'leşmiştir, tanımı yapılabilir. Özel mekânın sokağa taşmasıyla oluşan mekân algısı ilişkidir. Kültürel, sosyal kimlikler sokağın içerisinde, mekansal bir görüntü oluşur. Bu durum, sokağın 'içinde' olan kişi için sıradan bir mekândır. Sokağın 'içerisinde' olan biri için ise, zihinsel süreçte pratik halini alır. Kentsel mekanda içsel durumların sonucunda anlam kazanan birçok 'yer' meydana gelir.

Bireysel-toplumsal ölçeklerde farklı zihinsel sonuçlar yaratabilen 'yer'leşme durumlarına kentsel iç mekân tanımlaması getirmek mümkündür. Bu bakımdan

önemli olan nokta, kentsel mekanda ‘yer’ edinen durumları görünür kılmak için somut olayları ve eylemleri keşfetmektir.

Benjamin, pasajlar yapıtı ile 19. Yüzyıl burjuva kentsel mekanını ‘Flaneur’ ile keşfe çıkar. Benjamin için ‘Flaneur’ kentsel mekanı anlamak için bir araç haline dönüşür. Gezgin ‘Flaneur’ kavramı, ilk olarak Baudelaire’nin melankoli ile beslenen şiirlerinde Paris’i konu alır. Benjamin’e göre, Baudelaire’nin ‘Flaneur’ü “yabancılaşmış sanatçının bakışlarını kente çevirmesidir.” (Benjamin, 2006, s. 98). ‘Flaneur’ kent gezginidir. Kalabalıkların içinde barınır, kalabalıktan keyif alır. İşi gücü aylıklıdır. Modern hayatın görünümünü aşkla gözlemler, kentte bir dedektif gibidir. Kahramanlarını kendi seçer, aynı zamanda kimliğini gizleyen bir prentir. Modern metropol hayatı izlemeye doyamadığı göz kamaştırıcı fantasmalardır, ‘fantasmagoria’dır. Modern gündelik hayat kültürünün gece geç saatlere kadar ışıl ışıl yanan pasajlar, gezginin evidir (Baudelaire, 2014, ss. 33-35).

Benjamin, Baudelaire’nin ‘Flaneur’ kurgusunun, kent yaşamının kapkara yaşam biçimine parıltı katma çabası olduğunu ve bunun kent ile burjuva sınıfı arasındaki eşikte olduğunu ve henüz hiçbirine yerleşmediğini belirtir. BenjaminFlaneur’ü yeniden tanımlar. ‘Flaneur’ün sığınağının kitle olduğuna değinerek Engels ve Poe’nun kitle fizyonomisi üzerine çalışmalarına dikkat çeker. Benjamin, ‘ürün-kent’ etkileşimi ile meydana gelen kentsel pratikleri ve egemen sınıfın gündelik yaşamının kentsel biçimlerini algılamada Flaneur’ü zihinsel süreçte bir araç olarak kullanır. Kitlenin içerisinde alışmış olduğu kent, kimi zaman peyzaj, kimi zaman da iç mekan görünümü alır. Bu bakımdan kentsel mekanı anlamlandırmanın ‘Pasajlar’ olmadan güç olabileceğini belirten Benjamin, Flaneur’ün son hamlesini de ‘büyük mağaza’ olarak tanımlar (Benjamin, 2006, s. 98).

Benjamin (2006), 1852 tarihli Resimli Paris Rehberindeki satırlara dikkat çekerek şöyle der: ”Endüstriyel lüksün yeni sayılabilecek bir buluşu olan pasajlar, bina kitleleri arasından geçen, üstü camla örtülü, mermer kaplı geçitlerdir; iki yanında en şık dükkanlar yer almaktadır; böylece bu türden bir pasaj kendi başına bir kent, küçük bir dünya demektir.” (s. 256). Benjamin’in ‘Flaneur’ü için bu küçük dünya ‘Flaneur’ün evi’ haline gelir, cadde konutudur. Benjamin’e göre (2006), pasaj yapıları; cadde ile iç mekan arasındaki bulvarı iç mekana çevirebilme becerisidir (s. 262). Bir insanın dört duvar arasında duyumsadığı evde olma durumunu, bina cepheleri arasında benimser. Dışarıdaki içerisi durumunu tersyüz ederek algısal-zihinsel süreçte

'içerideki dışarı' durumuna çevirir. İçeriden dışarıya bakmaktadır. Onun için; "tabelalar evinde asılı yağlı tablolar, duvarlar not aldığı yazı masasıdır, gazete kulübeleri kitaplıklarıdır; kafelerin balkonları da, işini bitirdikten sonra sokağa baktığı cumbalardır." (s. 131).

Benjamin, caddeleri toplumun konutu benzetmesi yaparak konuta fenomenolojik olgular çerçevesinde yaklaşır. Toplumu devingen bir yapıda görür. Bireylerin kendi dört duvar aralarında korunarak öğrendiklerini ve düşündüklerini dört duvarın dışında yaşayarak, deneyimleyerek öğrendiğini ve düşündüğünü belirtir. Benjamin firmaların tabelalarını toplum için burjuva salonundaki duvar süsü niteliğinde olduğunu ve üstüne afiş yapıştırmak yasaktır, yazılı duvarın toplum için yazı yazılabilecek yer olduğunu belirtir (s. 261). Benjamin kentsel koridorları kentin bölmelerine ulaşma yolu olarak görür ve pasajları bu bölmelerden biri gibi 'salon'a benzeterek, bu durumun diğer caddelerden farklı olarak kalabalığın döşenmiş ve yaşanmış iç mekanı olarak niteler.

Benjamin'in eleştirel "iç mekan durumu" Heidegger'in "yer" olma durumu ile kesişir. Temsili bir kırılma söz konusudur. Kentsel mekanda ise çelişkidir. Burada White'ın çevreyi anlamlandırma da ortaya koyduğu 'yer, kent odası' tanımı tersyüz edilerek, iç mekan algısı görünür kılmak mümkündür. Kentsel bir iç mekan olarak pasajların ortaya çıkardığı mekansal pratikler, tüketim kültürü olarak, mekanı işgal ederek yer tutar. Mekanın ortaya çıkardığı pratikler kent yaşamının gündelik pratiği haline alır.

Kentsel çevrede toplumsal alışkanlık, tutum ve uygulama biçimleri ile meydana gelen bir çok 'yer' durumundan söz etmek mümkündür. Bunun yanı sıra kentsel mekanın toplumsal kullanım değeri, değişim değeri ve artı değerine bağlı meydana gelen yerlerden de bahsetmek mümkündür. Bu bağlamda modern kapitalizmin mekansal pratiği olarak 'Pasaj' görünümleri makro-mikro ölçekte taktiksel ve stratejik üretim biçimleri ile farklı çelişkili durumlar ortaya çıkarabilmektedir. Çelişkileri farklı düzlemlerin ve düzeylerin eşiklerinde algısal-zihinsel olarak gözlemlemek mümkündür. Çelişkilerin görünür kılınmasında mekana eleştirel yaklaşım önem kazanır.

Benjamin'in eleştirel yaklaşımıyla ortaya koyduğu 'Flaneur' kurgusu modern kapitalizmin mekansal pratiği üzerinden yeniden yorumlamak gerekirse, 'Flaneur'ün

son hamlesindeki ‘büyük mağaza’ bir yanılsama halini alarak kendini, kentin beklenmedik bir noktasında bulabilecektir (Şekil 2.12).

Şekil 2.12 : Çelişkili Bir Mekan Olarak Pasaj ve Sokak Karşılaştırması (URL-12)

2.2 Mekanın Üretiminde Taktik ve Strateji

Michel De Certeau (2008) gündelik yaşamın alışkanlık, tutum ve uygulama pratikleri üzerinden taktik ve strateji kavramlarını ortaya koyar. Taktik ve strateji; eylem, uygulama ve üretmeye denk gelir. De Certeau, alışkanlık, tutum ve uygulama tarzlarının, yalnızca bireye/bireysel olana bağlı olmadığını aynı zamanda toplumsal bir düzlem üzerinden ele alınması gerektiğine dikkat çekerek bireyler gruplara, gruplar da bireye indirgenebilir, söylemini ortaya koyar (s. 43-44). Bu bağlamda, bireyin ‘eylem, uygulama ve üretme’ operasyonlarının türlerine ve biçimlerine yoğunlaşır. Taktik ve strateji operasyonlarını toplumsal ve sınıfsal farklılıklar üzerinden genişletir. Toplumu oluşturan çoğunluğun yarattığı, ‘ötekiler’ algısına değinerek “karşıt-kültür” kavramını sorgular. Karşıt kültür kavramını sahiplenen grupları, “belirli ayrıcalıklara sahip, tektipleşmiş, kısmen halk seviyesine inmiş gruplar” olarak tanımlar (s. 45). Her grubun taktiksel ve stratejik operasyonel bağlamı ve operasyona ilişkin üretim biçimi ortaya çıkararak toplumsal olarak ‘kullanım’ eylemine bağlı olan ‘tüketicinin üretiminden’ söz eder. Kullanım durumu; algısal ve zihinsel olarak mekanın işgali ve işgal biçimlerinin düzeyleri ve boyutlarına göre farklılık gösterebilir. Ürün olarak mekanın kent üzerinde ortaya çıkardığı çelişkili mekansal durumları ve görünüşleri, geniş çerçevede eleştirel yaklaşımla sorgulamak gerekir.

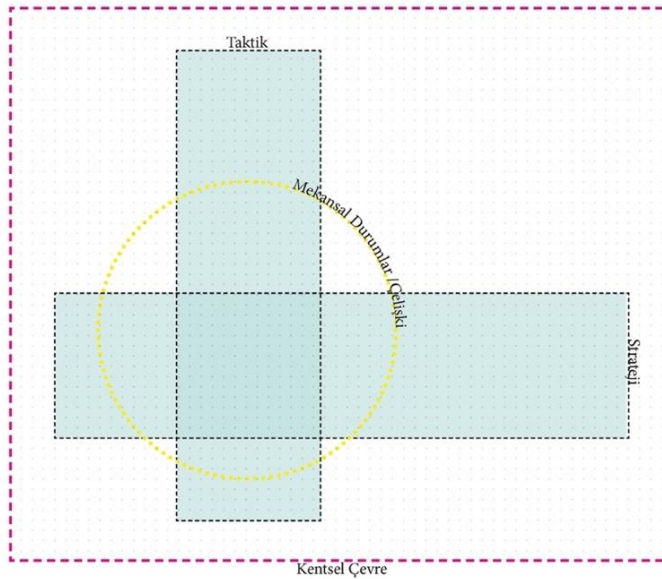
De Certeau, algılanandan çok tüketicinin zihinsel süreçte ortaya çıkardığı üretim biçiminin önemli olduğuna dikkat çekerek, üretim biçimini aynı zamanda

temsil düzlemde ele alır. Üretim tarzını; “gizli bir üretimdir, yaratıcıdır, gizlice kentsel üretimden, ticari üretime her yere yayılır”; üretim biçimini ise; “kurnaz, dağınık, yayılmacı, sessiz ve görünmez” olarak niteler. Tüketici, egemen düzen tarafından dayatılan ürünleri “kullanma biçimlerine” tabii kılarak kültürel alanı ele geçirmeye imkan sağlar. Bu stratejik bir durumdur. Çoğunluğun çizgi dışında kalanlar, yani ötekiler, aradaki çatlaklardan sızarak fırsatlardan yararlanır. Bu da taktiksel olandır.

2.2.1 Kentsel mekanda strateji ve mekan

De Carteu'nun strateji tanımı, doğrudan mülkiyet ve aidiyet temellidir. İdeolojiye, iktidara, erke bağlı mekansal pratikler olarak kendini gösteren ve kuralcı olan strateji, bir o kadar da mülkiyete bağlı koşullara göre taktikler geliştirebilir. Tasarlama ve üretim biçimi ise kentsel doku üzerinde farklı ölçeklerde stratejiler üzerinden ortaya çıkarabilmektedir. Bu bağlamda parselin değişim değeri ve mekanın toplumsal kullanım değerine bağlı ortaya çıkan stratejileri ve operasyonel bağlamını sorgulamak gerekir.

Taktiklerin ve stratejilerin farklı ölçeklerde ortaya çıkardığı mekanlar, eylemler, olaylar; operasyonun türüne ve bağlamına göre, kentsel mekanda çelişkiye dönüşerek kentsel iç mekan algısı yaratabilmektedir. Taktiksel ve stratejik operasyonlar, iç-dış çelişkisi ortaya çıkarabildiği gibi aynı zamanda temsili düzlemde zihinsel bir çelişkiye dönüşebilmektedir (Şekil 2.13).

Şekil 2.13 : Taktik ve Strateji Eyleminin Temsili Çelişki Üretim Diyagramı (Mehmet Alhan)

Kentsel mekanda tasarlama tekniği olarak, Pop-Up, Handmade Urbanism, Tactical Urbanism gibi farklı düzeylerde ve biçimlerde taktik/strateji türlerinden söz etmek mümkündür. Özge Cordan ve Esra Karagöz (2014), ‘Pop-Up Mekan: Tasarım ve Ötesi’ makalesinde, pazarlama ve tüketim temelli ortaya çıkan pop-up mekanların “Beklenmedik bir yerde aniden ortaya çıkan” sözlük anlamına dikkat çekerek, “Marka, kurum ya da işletmelerin, imajını güçlendirmek, popülaritesini arttırmak, marka ve/veya ürünle, farkındalık yaratmak [...] hedef kitle hakkında veri toplamak [...] beklenmedik bir yerde ve zamanda” tüketici ile etkileşime geçme eylemi olarak tanımlar. Bu bakımdan Pop-up gibi mekansal üretimler, ticari veya ideolojik, ‘sektör’ erkinin stratejisi olarak kentsel boşlukta yer edinir. Kentsel mekanın toplumsal kullanım değeri üzerinden belirli bir ‘strateji’ ürünü olarak tasarlanan mekan üzerinden anlık taktiklerde geçerli olmaktadır.

Tüketim ve pazarlama amacıyla ortaya çıkan stratejiler, afiştten kent mobilyasına, otobüs duraklarından stand tasarımlarına kadar, kentsel mekanın toplumsal kullanım değerine bağlı olarak farklı boyutlarda ve düzeylerde ortaya çıkabilmektedir. Bu süreçte ortaya çıkan anlık veya geçici mekansal oluşumlar ve görüntüler kentsel iç mekan olarak tanımlanabileceği gibi operasyonun biçimine göre kentsel mekanda çelişki yaratabilmektedir.

Kentsel çevrede gerçekleşen festival gibi etkinlikler kentsel mekana canlılık kazandırmakla birlikte aynı zamanda mekansal olarak çelişki durumları yaratabilmektedir (Şekil 2.14).

Şekil 2.14 : Strateji Olarak Melbourne Şarap ve Yemek Festivalinde Tasarlanan Pop-Up Mekan ve Çelişki (URL-13)

Ortaya çıkan mekansal üretimler, dışarıdaki içerisi algısı yaratabildiğinden kentsel iç mekan olarak tanımlanabilir. Kayım (2008), kent üzerinde tekil veya çoklu mekan seçimleriyle ortaya çıkan festivallerin bir kenti veya kentsel mekanın belirli parçasını sosyo-ekonomik açıdan değiştirip dönüştürebileceğini belirterek, aynı zamanda kamusal alanı da yeniden üretebileceğini söyler. Bu bakımdan ürün olarak bir gösteri mekanı, üretimin operasyonel bağlamı stratejidir. Buna örnek olarak, 2013 yılında Melbourne Yemek ve Şarap Festivali ve mekansal üretimleri gösterilebilir.

Sitüasyonist Guy Debord La Societe du Spactacle (1973), filminde modern kapitalizmin üretimlerini, ürün-toplum etkileşimi üzerinden irdeler. Modern üretim koşullarının egemen olduğu toplumlarda yaşamın sunumunu gösteriler yığını olarak temsile dönüştüğünü belirtir. Gerçeğin parçalanmış görünülerinin izlenebilecek sahte bir dünya olarak yeni bir bütünlüğün içinde yeniden gruplandığını belirtir. Debord'a göre gösteri, metanın özerk bir hareketi yaşamın ise somut bir dönüşümüdür. Gösteriyi eş zamanlı olarak hem toplumun bir parçası hem de birleştirme aracı olarak tanımlar.

Gösteri biçiminin mekansal pratikleri kentsel çevrede bir ürün olarak çelişki ortaya çıkarır. Reklam, propoganda yada eğlencenin doğrudan tüketimi, gösteri biçimi olarak egemen üretim modelini oluşturur. Bu bağlamda meta olarak stratejiye dönüşür. Debord, sanayi devrimiyle birlikte metanın tüm sosyal yaşamı sömürgüleştirerek tamamen görünür bir güç haline geldiğini belirtir. Gösteri tarzı, operasyonel bağlamda strateji olarak kentsel çevrede farklı mekasal görüntüler ile meydana gelebilir (Şekil 2.17).

Şekil 2.15 : Strateji ve Gösteri Biçimi Olarak Paris Opera İstasyonu Önünde Pop-Up Mekan ve Çelişki (URL-14)

2011 yılında Paris'te İkea firması, otobüs duraklarına ve metro istasyonlarına ürünlerini yerleştirerek interaktif bir reklam stratejisi ile tüketici ile etkileşime geçmeyi hedeflemiştir. 14 gün süreyle uygulanan strateji, uygulandığı çevrede ilgi çekici yaratıcı bir görünüm sergileyerek dikkatleri üzerine çekmeyi başarmıştır. Reklam stratejisi ile otobüs durağı çelişkili hem durak olarak işlevini sürdürürken hemde vitrine dönüşür. Mekan üzerinde gerçekleşen stratejik müdahale ile dışarıdaki içerisi durumu yaratır.

Kentsel İç Mekan stratejisine bir başka örnek ise Stuttgart Teknik Üniversitesi, İç Mimarlık Bölümü tarafından gerçekleştirilen Wanderstuhle projesi örnek olarak gösterilebilir. Sosyal sorumluluk projesi olarak ortaya çıkan Pop-Up proje, evde kullanılmayan eski sandalyeleri dönüştürerek kente katmayı hedefler. Hospitalplatz da tanımlanan mavi bölgede gerçekleşen etkinlik biçimi dışarıdaki içerisi algısı yaratır (Şekil 2.16).

Şekil 2.16 : Stuttgart Teknik Üniversitesi İç Mimarlık Bölümü Pop-Up Etkinliği ve Etkinlik İçin Kurulan Pop-Up Mekan (Sergileme Stand Tasarımı Mehmet Alhan ve Timuçin Erkan URL-15)

Makro ölçekte, parselin değişim değerine bağlı stratejiler; dönüşüm, değişim ve canlandırma adı altında, kentsel yaşamın gündelik alışkanlık, tutum ve uygulamalarını da etkileyerek toplumsal üretim stratejiine dönüşebilmektedir. Mekan üzerinde ortaya çıkan stratejiler, mekan algısında anlam kayması yaratabileceği gibi toplumun ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal yapısını da yeniden üretilmektedir. Burada tüketicinin üretimi de söz konusudur. Parsel bazında ortaya çıkan konsept projeleri Benjamin'den alıntılıyarak, 'kentsel parselin, koridorun ve boşluğun iç mekana dönüşme becerisi' olarak tanımlamak mümkündür. Bu durum kentsel doku üzerinde

heterojen bir görünüm sergilerken aynı zamanda kapitalizmin mekan stratejisidir. Ortaya çıkan üretim biçimi ise parsel bazında çelişki yaratır (Şekil 2.17).

Şekil 2.17 : Mekan Stratejisi Olarak Piyale Paşa Projesi ve Mekansal Çelişki (Analizler Mehmet Alhan URL-17)

2.2.2 Kentsel Mekanda Taktik ve Mekan

De Certeau (2008) taktiğin; aidiyet, mülkiyet temeline dayanmadığı bir eylem biçimi olarak mekansız bir üretim olduğunu ortaya koyar. Aidiyet durumunu mekanın zaferi olarak tanımlarken taktiğin doğrudan zamana bağımlı olduğunu belirtir (s. 56). Bu nedenle taktik zamanla yarışır, ancak taktiksel olan da algısal ve zihinsel süreçte bir aidiyet durumu yaratarak mekansallaşabilir. Bu durum, taktiğin yaratıcılığına ve geliştirdiği biçimlere bağlı mekanda kazandığı manüplasyona göre 'mekansız mekanın' kazandığı geçici bir zaferdir. Bu bakımdan taktik fırsatçıdır, sınır tanımaz, erk üzerinde sürekli bir oyun kurmak zorundadır. Bir erk gücüne bağlı taktiği gerçekleştiren erkin 'kendisidir'. Fırsatlardan ve boşluklardan yararlanarak, ötekinin mekanı üzerinden gerçekleştirilen bir eylem biçimi halini alır (ss. 114-115).

Ali Sakal (2015), 'İstanbul Kentsel Mekanında Gündelik Taktikler' isimli Yüksek Lisans Tezinde, De Certeau'nun sıradan insanın gündelik yaşamda alışkanlık, tutum, uygulama taktiklerini, İstanbul Sokaklarında yürüme eylemiyle deneyimleyerek 'taktiksel mekanları' tespit eder. Sakal, bu bağlamda kentsel mekanda bir 'Flaneur' görevi üstlenmiştir.

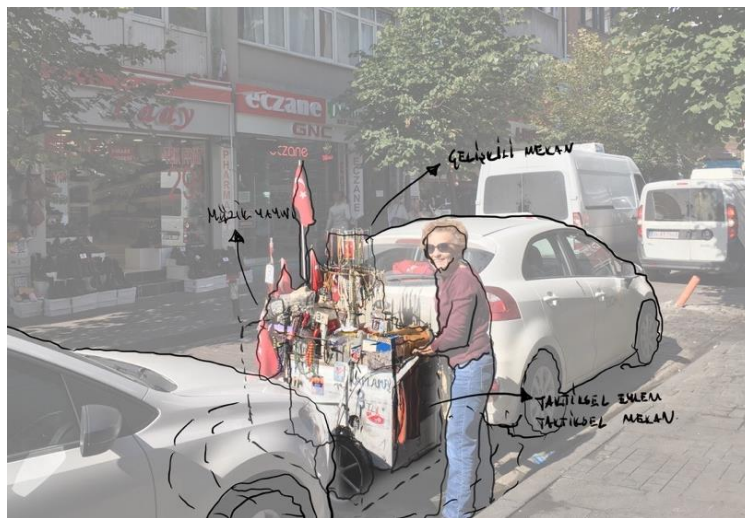
Ortaya çıkan taktiksel oluşumları 'taktikçi' tanımıyla deşifre ederek karşılaştırmalı olarak inceler. Taktikçi kavramı ile De Certeau'nun aktarımındaki 'Çizgi Dışında Kalanları' tanımlar. Taktik mekanı olarak ise, çizgi dışında kalanların, eylem, tutum ve uygulamalarında mekansal oluşumlarını inceler. Taktikçinin kentsel mekanda

ortaya koyduğu operasyon türleri ile ortaya çıkan mekansız mekanlar, zamana ve yaratıcılığa bağlı olarak mekan üzerinde aidiyet sağlayabilir. Bu durum taktiksel mekanın kentsel çevrede yer edinmesidir. Dışarıdaki içerisi algısı yaratarak çelişki halini alır. Mülkiyet temelli gerçekleşen taktiksel durumlar ise erkin mekan stratejisine dönüşerek kentsel çevreartı değere dönüşebilmektedir. Taktik, bu yolla siyasallaşarak strateji haline dönüşür. Sokakları dolduran taktiksel mekanlarda kentsel boşlukta çelişki ortaya çıkarabilir. Sokak üzerinde dükkanların, kafelerin, barların taktiksel ve stratejik mekanları bir çelişki yaratarak iç mekan algısı ortaya çıkarır.

İç mekanın uzantısı olarak dışardaki içerisi durumudur. Kentsel mekanda yaratıcı, zıt, çelişkili bir görüntü oluşturabilmektedir. Zaman içerisinde, çevresindeki yapıları da benzer şekilde tetikleyerek ekonomik ve ticari faaliyetlere öncülük eder, kentsel dokuda belirli ölçeklerde ve düzeylerde algısal, zihinsel sınırlar ve eşikler ortaya koyar. Bir mekan stratejisine dönerek kentsel doku üzerinde markalaşma eğilimi gösterir. Bu durum kentsel boşluğun taktik ve stratejiler yoluyla iç mekana dönüşebilmesidir.

Beşiktaş İhlamurdere Caddesi'nde sokak satıcısı, uyguladığı operasyon türleri ile meydana gelen taktiksel mekan, kentsel boşlukta parketmiş araçların arasında kendisine boşluk arayarak bir mekan tahsis etmiştir. Mekansız bir mekan olarak kentsel boşlukta fırsatları kovalar. Müzik yayını gibi yaratıcı taktikler ile çevresinde farkındalılık yaratarak dikkatleri üzerine çekmeye çalışır. Ortaya çıkan taktiksel mekan, hem o hem bu durumu yaratarak mekansal bir çelişki oluşturur (Şekil 2.18).

Şekil 2.18 : Kentsel Çevrede Taktiksel Eylem ve Mekansal Çelişki Örneği (Mehmet Alhan)

Başka bir örnek olarak, Karaköy Murakıp sokakta yer alan pop-up mekan ise, sokağın iki cephesinde kurguladığı taktiksel işgal biçimleri ile mekansal bir sınır tanımlar. Geçici olarak kurgulanan mekan, sokağın toplumsal değerinden faydalanır. Mekansal bir çelişki olarak sokakta yer edinir. Aynı zamanda sokağın bir uğrak noktası haline gelen mekan ortaya koyduğu pratikler ile iç mekan algısı yaratır (Şekil 2.19).

Şekil 2.19 : Kentsel Mekanda Taktiksel Eylem ve Mekansal Çelişki Örneği-2 (Mehmet Alhan)

Balıkesir'in Edremit ilçesinde KİPA ve AKIN AVM'leri birbirine bağlayan köprü altındayer alan mekan ise hem bir strateji hemde taktiksel operasyonların ürünüdür. İki AVM'yi birbirine bağlayan köprünün altında yapısal ilişkiler sonucu ortaya çıkan boşluğun, AKIN AVM'ye ait olan bölüm, strateji olarak kahve dükkanı'na kiralanmıştır (Şekil 2.20).

Şekil 2.20 : Mekanda Strateji, Taktiksel Eylem ve Mekansal Çelişki (Mehmet Alhan)

Söz konusu boşluk, kiralayan tarafından yerleştirilen geçici bir pop-up mekan ile içerisinde müzik yayınından, elektrik hizmetine kadar bir çok hizmet sağlayarak ortaya çıkardığı mekansal pratikler bağlamında çelişkiyaradır. Kiracı tarafından KİPA AVM'ye ait olan boşluk ise, taktiksel operasyonlar ile mekana dahil edilmiştir.

Bir başka örnek olarak ise, Beşiktaş'ta Yenilik Sokak ile Şehit Dursun Bakan Sokak arasında yer alan arasokak ele alınabilir. Sokak üzerindeki kafe ve barların, iç mekânın uzantısı olarak sokağa uyguladığı taktikler ise kentsel boşlukta algısal ve zihinsel bir iç mekânı tanımlar.

İki sokağın başına yerleştirilen saksılar ise algısal bir sınır yaratarak ironik bir kapı görevi üstlenir. Ara bağlantı koridor, kentsel pratikte gündelik hayatın canlandığı bir mekana dönüşerek oda görünümünü alır. Bu durum White'ın mekansal üçlüsünü andıran bir görüntü olmanın yanı sıra, tüketim kültürünün ortaya çıkardığı Benjamin'in sözünü ettiği sokağın iç mekânı dönüşmesi durumudur (Şekil 2.21).

Şekil 2.21 : Kentsel Mekanda Taktik, Strateji ve Mekansal Çelişki (Mehmet Alhan)

Günümüz mega kentlerinde stratejinin model değiştirdiğine dikkat çeken De Certeau (2008), stratejinin kendi başarısında eriyerek yaşamın tüm alanını kapsadığını belirtir. Taktikler de sistem içerisinde yayılarak tüketici ile birlikte dolaşımda olduğundan tüketicileri ve taktikleri sabitlemenin mümkün olmadığını vurgular. Ayrıca “zayıfın güçlüden çıkar sağlamak, güçlüyü oyuna getirmek” için uyguladığı tüketim

taktiklerini bir “mühendislik bilgisi” olarak tanımlar (s. 118). Taktiksel ve stratejik operasyonlar, yasal ve yasal olmayan durumlara göre, gündelik yaşamın alışkanlık, tutum ve uygulamalarına yansiyarak kentsel mekanda ekonomik, sosyal, kültürel pratik halini alarak mekansal çelişki durumları ortaya çıkarabilmektedir. Kentsel mekanda ortaya çıkan yeni mekansal durumlar, olaylar ve eylemler Lefebvre’in tanımladığı algılanan-yaşanan-tasarlanan mekan trialektiği üzerinden farklı temsil düzlemlerine denk gelmektedir.

2.3 Üretimin Temsilleri

Modern şehri ve kenti öncelikle ürün olarak düşünmeden, yapıt olarak düşünmenin imkansız olduğunu belirten Lefebvre (2015), bu ürünün, tanımlı bir üretim tarzı içinde bulunduğunu vurgular. Lefebvre’ye göre, üretim tarzı aşırı sonuçlarını da gösterir ve kimi zaman, beklenti, gereklilik ve çağrı şeklindeki ‘başka bir şey’i de algılamayı sağlar. Bir ürün olan mekan, etki ya da tepki yoluyla bizzat üretime müdahale eder. Üretken ve üretici olan mekan, üretim ilişkileri ve üretici güçlere dahildir. Bu nedenle ürün-üretici olan mekan, ekonomik ve toplumsal ilişkilerin dayanağını oluşturur. Lefebvre, mekanın üretici güçlerle ve mülkiyetle, mübadeleyle, kurumlarla, kültürle, bilgiyle ilişkisi olduğunu; alınıp satıldığını, mübadele ve kullanım değeri bulunduğunu vurgulayarak, klasik olarak birbirinden ayrılan ve hiyerarşileştirilmiş ‘düzeyler’in, ‘planlar’ın herhangi birinde yer almadığını belirtir. Mekan kavramı, zihinsel olanla kültürel olanı, toplumsalla tarihseli birbirine bağlayarak, yeni mekanların, kıtaların ya da evrenin keşfi, her topluma özgü mekansal örgütlerin üretimi, yapıtların anıtsallığıyla birlikte bir şehrin yaratılması gibi karmaşık bir süreç oluşturur (Lefebvre, 2015, ss. 23-25)

Lefebvre’ye göre (2015), belirli malzemelerin, elementlerin seri üretimi homojen bir görüntü sağlarken, toplu konutlar toplumsal izolasyona sebep olur. İşçi sınıfı için üretilen toplu konutlar ya da gettolarda oluşan mahalleler, mekanı parçalar, parsellere ayırır, bunun sonucunda kentsel mekan, konut mekanları, ticari mekanlar, boş zaman mekanları, marjinaler için mekanlar gibi katı bir hiyerarşileşme ile karşı karşıya kalır (s. 26). Üretim tarzının bazı toplumsal ilişkilerle birlikte kendi mekanını örgütlediği ve ürettiği tezini ileri sürerken, toplumsal ilişkiler ile mekansal ilişkiler arasında önceden benimsenmiş doğru bir denkleğin olmadığını belirtir. Lefebvre’ye göre, kapitalist üretim tarzının günümüzde bütün gezegene yayılan kendi mekansal

kapsamını, esin gücüyle ya da zekasıyla daha iyi düzenlediği söylenemez. Kapitalizm öncelikle mevcut mekanı kullanır; örneğin su yolları, sonra karayolları, ardından demiryolları, daha sonra otobanlarla ve havaalanlarıyla devam eder. Yeni üretim tarzı ve yeni toplum, var olan ve önceden şekillenmiş olan mekanı sahiplenerek kendi amacına göre düzenler (s. 28).

Bu bağlamda kentsel mekanın üretiminde strateji olarak ortaya çıkan ‘kentsel dönüşüm projeleri’, parselin değişim değerine göre yeniden üretilirken, çatışma yaratabilmektedir. Üretim modeli olarak ortaya çıkan projeler temsili düzeyde çelişkiye dönüşür. Strateji olarak mekanın toplumsal kullanım değerini indirgeyerek mekansal anlamında yeniden üretir.

Projesi Çalık Gayrimenkul tarafından gerçekleştirilen Tarlabası 360 dönüşüm projesinin reklam tanıtımlarında sıklıkla söz edilen ‘konsept sokak’ söylemi bir üretim tarzı olarak sokağın yeniden üretilmesidir. Sokağın toplumsal kullanım değeri tüketim ile bağdaştırılarak egemen tüketim biçimi AVM’ye bırakılmıştır (Şekil 2.22).

Şekil 2.22 : Tarlabası 360 Kentsel Dönüşüm Projesi Öncesi ve Sonrası (URL-18)

Benzer şekilde, projesi Polat Holding tarafından gerçekleştirilen Piyalepaşa Projesi reklamlarında mahallenin inşası ve mahalle kültürü üzerinden pazarlama stratejisi geliştirilmiştir. Reklam filminde, kentsel mekanın gündelik pratiklerinin ortaya çıkardığı kentin toplumsal kullanım biçimleri, gökten vinçle insanlar paletler üzerinde taşınarak bir inşa biçimi söz konusudur. Ancak bahsi geçen sokak ve cadde, inşa edilen bir alışveriş merkezi olarak planlanmıştır (Şekil 2.23).

Şekil 2.23 : Piyalepaşa İstanbul Projesinden Bir Reklam Örneği (URL-19)

Her iki projede egemen üretim biçiminin söylemleri olarak ortaya çıkan mekan temsili halini almaktadır. Bu örnekler, kentsel ölçekte rantal olarak kullanım değeri ve değişim değeri üzerinden gerçekleşen projeler olup, aynı zamanda kentsel mekanda temsili bir çelişkidir.

Strateji olarak, parsel bazında işgal edilerek üretilen mekan üretimleri toplumsal uzamda zihinsel çelişki yaratarak temsili çatışma yaratır. Toplumun mekan pratiğine bağlı olarak ortaya çıkan farklı anlamlar aynı zamanda karşıt işgal biçimlerine sebep olmakta, bu da siyasal erk ile çatışma içerisine girme eğilimi taşır. Dönüşüm veya rantal projeler ile başlayan toplumsal tepkiler, tasarlanan ve yaşanan mekan arasında bir çatışma durumunu yansıtabilmektedir (Şekil 2.24).

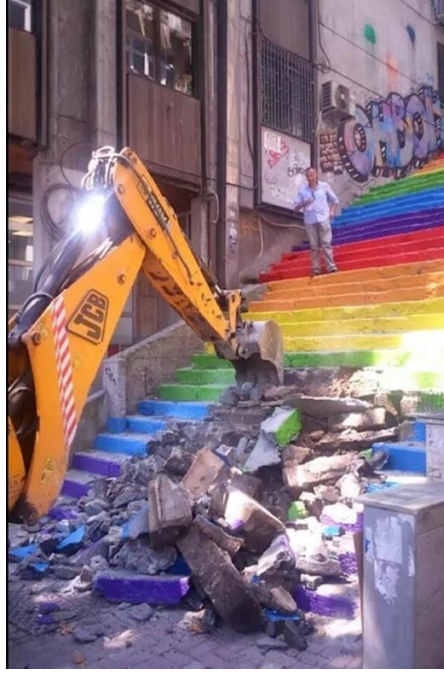

Şekil 2.24 : Piyalepaşa Projesi Protestolarından Bir Kare (URL-20)

Lefebvre'ye göre (2015), merkezileşmiş ve yoğunlaşmış mekanın örgütlenmesi, hem siyasal iktidara hem de maddi üretime yarayarak karları optimize eder. Bununla birlikte ulusal ve yereli bütünleştirip parçalayan yeni bir mekan dünya ölçeğinde oluşmaya başlar. Bu çelişkili süreç, kapitalist üretim tarzı içinde gezegen çapında bir işbölümü ile daha rasyonel bir başka dünya düzenine yönelik çaba arasındaki çatışma tarafından belirlenir (s. 29). Kapitalizmle ve özellikle de “modern” yeni kapitalizmle biyolojik yeniden üretim, işgücünün yeniden üretimi ve toplumsal üretim ilişkilerinin yeniden üretiminin iç içe girdiğinin altını çizen Lefebvre (2015), bu üçü üzerinden şu ayrımı yapar: Üretimi ve yeniden üretimi her topluma has özgül yerleri ve mekansal kümeleri kapsayan mekansal pratikler. Üretim ilişkilerinin belirlediği bilgileri, işaretlere, kodlara ve cephesel ilişkilere bağlayan, mekan temsilleri. Toplumsal yaşamın yasadışı ve yeraltı tarafına bağlı olarak tanımlanabilecek kodlu ya da kodsuz sembolizmleri temsil eden temsil mekanları (s. 62-63).

Lefebvre'ye göre, bir toplumun mekansal pratiği kendi mekanını yaratır. Neokapitalizmde mekansal pratik, gündelik gerçeklik ile kentsel gerçekliği algılanan mekan içinde sıkı sıkıya birleştirir. “Algılanan, tasarlanan, yaşanan” trialektiği burada kendini gösterir. Bu üçlüye soyut bir model statüsü atfedilirse kapsamını yitirir (s. 68). Mekansal pratiğin, mekan temsillerinin ve temsil mekanlarının mekan üretiminin niteliklerine, toplumsal üretim tarzı ve dönem özelliklerine göre farklı düzeylerde müdahale ettikleri varsayılabilir. Bu üç moment, yani algılanan, tasarlanan, yaşanan momentler arasındaki ilişkiler basit ya da istikrarlı değildir (s. 74).

2013 yılında Taksim Gezi Parkı'na yapılmak istenen alışveriş merkezi projesi ile başlayan protestolar kısa sürede birçok kente yayılmış ve kamusal alanda toplumsal mekansal pratik ile siyasal erkin mekan temsili arasında bir çatışma olarak ciddi tartışmalara neden olmuştur. İnşa yoluyla işgal edilmek istenen mekan toplumsal işgal biçimi ile sonuçlanmıştır. Burada temsili ve diyalektik bir işgal biçimi söz konusudur. Protestolar süresince farklı işgal biçimleriyle park içerisinde üretilen boyalı merdivenler, gezici kütüphane gibi birçok taktiksel mekan üretilmiştir. İşgal ve işgalin üretimi mekansal pratikler Avrupa'dan Amerika'ya kadar bir çok ülkede sembol haline gelerek kentsel mekanda bir uğrak noktası haline gelmiştir. Ortaya çıkan bu aykırı mekan, kentsel mekanda algısal ve zihinsel olarak yer etmiştir (Şekil 2.25).

Şekil 2.25 : Gezi Parkı Protestolarından Temsili Bir Çelişki ve Çatışma (URL-21)

Gezi parkı protestosu süresince Tophane ve Cihangir'i birbirine bağlayan beton bir merdiven işgal edilerek boyanmış ve bir simge biçimini almıştır. Temsili bir düzleme taşınan merdiven, siyasi erk tarafından önce griye boyanmış ve daha sonra iş makineleriyle yıkılmıştır. Yaşanan mekanın ortaya çıkardığı temsil mekanı siyasi erk tarafından bir tehdit olarak algılanmıştır. Protestoların devamında kent meclisi gibi farklı türde mekansal pratikler de ortaya çıkmıştır. Toplumu birbirine bağlayan etkileşim mekanlarına dönüşen mekansal pratikler, işgal edilen mekan üzerinde temsili çelişki yaratarak temsili bir kentsel iç mekan olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenle temsili düzlemde kırılma yaratan üretim modelleri ve mekansal pratikler, kamusal alanda çatışma yaratmıştır.

2.4 Bölüm Değerlendirmesi

Kentsel İç Mekanlar mekanın toplumsal kullanım değerine, parselin değişim değerine ve artı değerine bağlı olarak kent-iç mekan arasında bir çelişkidir. Kentsel çevrede meydana gelen dışarıdaki içerisi algısında, mekansal ilişkiler üzerinden ve kullanıma bağlı yer edinme durumlarında sorgulamak mümkündür. Bu bağlamda kentsel mekanı deneyimlemek ve kentsel iç mekan durumlarını keşfetmek gerekir.

Kentsel İç Mekanlar, mimari üretimlerle meydana gelebileceği gibi kentsel çevrenin gündelik yaşantı ve yaşanmışlık ile işgal ve iskan biçimleri üzerinden okumak

mümkündür. Bu bağlamda gündelik yaşamda alışkanlık, tutum ve uygulamaların ortaya çıkardığı taktiksel ve stratejik operasyonel ilişkiler ele alınmalıdır. Kentsel çevrede bireyler ve gruplar tarafından yürütülen taktiksel ve stratejik operasyonlar, işgal biçimi olarak geçici yada kalıcı kentsel iç mekan biçimleri ortaya çıkarır.

Ortaya çıkan üretimler ise algılanan-tasarlanan-yaşanan mekanda temsili bir çelişki yaratarak soruna dönüşebilmektedir. Bu nedenle işgal kavramı aynı zamanda temsili bir düzleme yerleşir. Mekanın üretim biçimi toplum-erk arasında çatışmalı durumlar yaratabilmektedir.

İşgal sorunu; sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal düzeyde diyalektik olarak ele alınmalıdır. Bu bağlamda üçüncü bölümde, işgal, kavramsal düzeyde sorgulanarak, kentsel iç mekan üretimindeki taktiksel ve stratejik işgal durumlarına bağlı kentsel iç mekan üretimleri oda olgusu üzerinden ele alınmıştır.

3. KENTSEL MEKANDA İŞGAL SORUNU VE ODA KAVRAMI

3.1 İşgal Kavramı ve Mekanın Üretiminde İşgal

İşgal sözcüğü TDK sözlüğünde, “Bir yeri ele geçirme”, “Bir yeri geçici süre için ele geçirme” olarak tanımlanır. Sözcüğün İngilizce karşılığı olarak “*Occupy*” ise Cambridge sözlüğünde, “Belirli bir alanı eylem ve durumlar ile kullanma, doldurma, yer kaplama, yaşama, ikame etme, zapt etme, ele geçirme” anlamlarına gelir. Buna göre ‘işgal etme eylemi’ kullanım biçimi ile ele alınabileceği gibi aynı zamanda ‘zapt etme’ ve ‘ele geçirme’ durumları anlamına da gelmektedir. Bu nedenle, kentsel mekanın kullanım durumlarını ve çelişkilerini, işgal kavramı üzerinden beden-mekan-eylem arasında sorgulayıcı bir düzlemde ele almak gerekir.

İşgal kavramı, negatif bir anlam taşısa da, algılanan-tasarlanan-yaşanan trialektiğinde temsili bir çelişkidir. Bu nedenle işgal kavramı üzerine eleştirel bir yaklaşım getirilerek işgalin diyalektik sorgulaması yapılmıştır. Kavramsal olarak işgali, pozitif/negatif yasal/yasal olmayan gibi sınıflandırılmaldan ve kategorileştirilmesinden kaçınılması mekanı inceleme bakımından objektiflik sağlar.

Kentsel İç Mekan kavramını özel alanla kamusal alan arasında bir eşik olarak tanımlayan Rochus Urban Hinkel (2011), kamusal/özel alanı işgal eden üretimsel etkileşimleri, toplumsal ve bireysel hareketlerle sorgulamak ve açmak gerektiğini belirtir (Hinkel, 2011, s. 6). Hinkel (2011), kamusal alanda tasarlama pratiklerinin yalnızca kurulu fiziksel çevre üzerinden ele alınmaması gerektiğine değinerek, yaşam alanlarının uygulama ve etkinliklerini de kapsamaması gerektiğinden söz eder. Certeau'nun ‘yer deneyimlenmiş mekandır’ tanımına dikkat çeken Hinkel, eylem biçimi ile ortaya çıkan mekansal durumları kamusal kavramı üzerinden sorgular. (Hinkel, 2011, s. 80-82).

Kate Church ise, görünür kılma makalesinde, kenti durağan bir nesneden veya mahalden çok hareket etme durumuyla keşfedilerek, algısal düzeyde yeniden oluşturulan bir kavram olarak tanımlar (Church, 2011, s. 29). Kentsel mekanda farklı

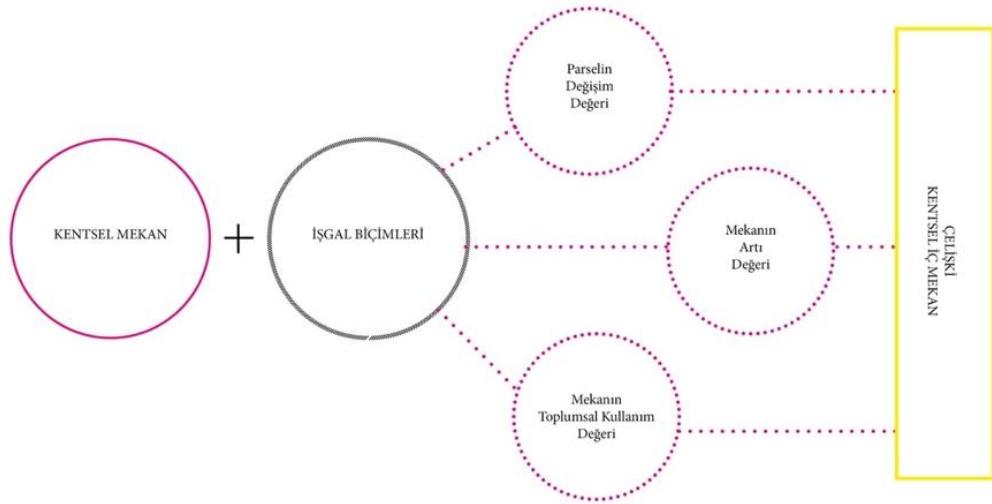
işsel durumları keşfetme ancak mekana bedensel olarak katılma ve deneyimleme yoluyla mümkündür.

Kentsel mekan bir yandan, malların ve mekanların işgalleri ile tüketim kültürü içerisinde eriyerek ‘yerler’ yaratırken, bir yandan da beden-mekan etkileşimi ile bireysel ve toplumsal işgal biçimleri, ‘yer’ler meydana getirir. Bu nedenle, mekanın üretiminde işgalin operasyonel bağlamı duyuşsal, zihinsel süreç üzerinden sorgulanmalıdır. Kentsel İç Mekan kavramı, hem duyuşsal hem de zihinsel sürecin bir ürünüdür. Kentsel mekanda gündelik yaşamın aktivitelerinin ortaya çıkardığı duyuşsal ve zihinsel mekan algısı, içerisi-dışarış çelişkisini meydana getirebilmektedir. Ayrıca kentsel doku üzerinde gerçekleşen işgal ve işgali eylemlerin mekan algısı, bireyin zihinsel yorumunda kimlik, eşik, sınır gibi kavramlara dönüşebilir.

Kentsel çevredeki taktiklerin ve stratejilerin ortaya çıkardığı durumlar aynı zamanda sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal yaşamda bir pratik haline gelir. Bu bağlamda işgal kavramı geniş bir sorgulama aracına dönüşerek, kentsel çevrede, taktik/strateji ve temsilleri kapsar. Kentsel çevrede taktiksel, stratejik ve temsili işgallerden söz etmek mümkündür. İşgal kavramını genişleterek; kentsel çevrede gerçekleşen, eylemlerin, durumların, olayların ve mekanların, duyuşsal ve zihinsel mekan algısı üzerinden de bir sorgulama yapmak gerekir.

Mekanı bir üretim biçimi olarak ürün üzerinden sorgulayan Lefebvre (2015) şu vurguyu yapar: “Her eser bir mekanı işgal eder, onu yaratır, şekillendirir. Bir mekan işgal eden her ürün ise mekanın içerisinde dolaşımındadır.” (s. 103). Toplumsal üretimde mekanın ve mekanların işgali söz konusudur. Mekanı beden ile özdeşleştiren, her bir bedenin bir mekan olduğunu belirten Lefebvre, zihinsel olarak uzamda mekanı sorgular (s. 188). Hem beden üzerinde hem de fiziksel çevre üzerinden sorgulayarak mekanın işgali ve işgal biçimlerini, eylemsel, duyuşsal, zihinsel süreçlere bağlamak mümkündür. Bu bağlamda işgal biçiminin ortaya çıkardığı ürünün, eylemin, durumun mekana olan etkileşimi ve katkısı önem kazanır.

Kentsel İç Mekan üretimi; taktiksel, stratejik ve temsili işgal biçimlerine bağlı olarak kentsel mekanda, parselin değişim değeri, mekanın artı değeri ve mekanın toplumsal kullanım değerine göre gerçekleşmektedir (Şekil 3.1).

Şekil 3.1 : Kentsel İç Mekanda İşgal Biçimleri (Mehmet Alhan)

3.1.1 Kentsel mekanda stratejik ve taktiksel işgal

Kentsel doku farklı ölçeklerde, mekanın toplumsal kullanım değeri ve değişim değeri üzerinden belirli stratejilere göre; dönüşüm, değişim, canlandırma gibi kavramlar ile yeniden üretilmektedir. Mekanın üretimi bir çelişki olarak ele alınabileceği gibi aynı zamanda dışarıdaki içerisi durumu yaratır. Değişim değeri ile meydana gelen bu algısal, zihinsel durumları; kentsel doku üzerinde tasarlanmış bir Kentsel İç Mekan olarak tanımlamak mümkündür.

Neoliberal politikaların sonucu ortaya çıkan projeler, mekanın değişim değeri üzerinden ekonomik ve siyasal pratiklere bağlıdır. Üretim modeli, rant politikası olarak stratejiye dönüşür. Dönüşüm projeleri birer soylulaştırma projesine dönüşürken, sınıfsal ayrışmaları da derinleştirmektedir. Stratejik olarak işgal edilen kentsel doku temsili bir çatışma halini alarak, direniş eylemlerine dönüşebildiği görülmektedir. Söz konusu bölgeler üzerinde yaşayan alt gelir grup ise, kent çevresinde oluşturulan toplu konutlarda yaşamaya zorlanmaktadır. Dönüşüm stratejileri, mahallenin mekansal pratiklerini yok etmektedir. Mekansal pratiklerin bağlı olduğu toplumsal kullanım değeri ortadan kalkmakta, gündelik karşılaşma mekanı olarak kentsel iç mekanda gerçekleşen; aktiviteler, eylemler ve kullanımlar, yerini dar toplu konutların apartman boşluklarına bırakmaktadır. Bu nedenle değişim değerine bağlı olarak ortaya çıkan dönüşüm stratejileri indirgeyici bir kentsel iç mekan üretimidir.

Dönüşüm projeleri ile inşa edilen yeni doku, belirli bir toplumsal erkin kentsel modeli haline gelirken, aynı zamanda toplumsal üretimde zihinsel bir işgale dönüşür. Kent ve

kentin toplumsal pratiği ve mekansal pratiği yeniden üretilir. Bu bakımdan kentsel dönüşüm politikalarının kitle iletişim araçlarıyla ideolojik bir işgal biçimine dönüştüğünü de belirtmek gerekir.

Kentsel mekanda birey-gruplara ilişkin gündelik alışkanlık, tutum ve uygulamaların ortaya çıkardığı taktiksel operasyonlarda duyuşal, zihinsel süreçte dışarıdaki içerişisi algısı yaratarak, kentsel iç mekanlar üretir. Mekanın toplumsal kullanım değeri üzerinden ortaya çıkan mekansal pratikler de temsili bir çelişki olarak duyuşal ve zihinsel sürece yerleşir. Üretimin operasyonel bağlamı ve mekansal pratikleri ise kentsel çevrede işgal sorunudur. De Certeau'nun mekansız mekan olarak tanımladığı taktiksel mekan, kent üzerinde fırsatları yakalamak ve değerlendirmek amacıyla uyguladığı operasyonlar ile kentsel çevreyi işgal eder.

3.1.2 Kent hakkı ve işgal sorunu

Sanayileşme sonrası emek gücünün ve sermayenin dengesiz bir şekilde kente yığılmasıyla birlikte oluşan heterojen yapıların, kent ve çevresinde yer alan gecekondü bölgelerinde ve banliyölerde sağlıksız ve düzensiz yerleşimler yarattığı gözlenebilmektedir. Lefebvre, mekanın toplumsal kullanımında ihtiyaç temelli 'Kent Hakkı' olgusunu ortaya koyar. Lefebvre'e göre (2015) insan, duyuşal ihtiyaçlarını bir araya getiren bir dünyaya ihtiyaç duyar. Ürünlerin ve tüketilebilir malların ötesinde olan bu ihtiyaçların ise şehirciler tarafından çok fazla dikkate alınmadığını belirtir. Yani tasarlananın mekansal temsili çoğu zaman mekansal pratiği kapsayamaz. Özgül kentsel ihtiyaçları, "nitelikli yerlere, eş zamanlılık ve karşılaşma yerlerine, mübadelenin mübadele değerinden, ticaret ve kardan uzak kalabildiği yerlere duyulan ihtiyaçlar" olarak tanımlar (s.131-132). Lefebvre'nin sermaye birikimi üzerinden tanımladığı 'Kent Hakkı' ve 'Kentsel Yaşam Hakkı' kavramı, kentsel planlama stratejileri üzerinden sorgulanabileceği gibi kentsel mekana katılım hakkı üzerinden de ele alınması gerekir. Bu bakımdan kavramı derinleştirmeden yalnızca katılım, üretim ve kullanım durumları üzerinden ele almak yeterli olacaktır.

Lefebvre tarafından 1968'de yayınladığı *Le Droit à la ville* çalışmasında "Kent hakkı"nı David Harvey şöyle tarif eder: "Kent hakkı kent kaynaklarına bireysel olarak erişme özgürlüğünden çok fazlasıdır: kenti değiştirerek kendimizi değiştirme hakkıdır. Dahası, bireysel değil ortak bir haktır. Çünkü bu dönüşüm kaçınılmaz olarak şehirleşme süreçlerini yeniden şekillendirecek kolektif bir gücün uygulanmasına

dayanır.” Peter Marcuse (2014), ‘Hangi Kent, Kim(ler)in Hakkı’ yazısında ise ‘Kent Hakkı’ kavramına tüketim hakkı olarak yaklaşır. Kavramı, kentin ve kent hayatının sunduğu her şeyi tüketebilme hakkı olarak tanımlar. Kent hakkının, kentin keyfini çıkarmak kadar onu üretmeyi de kapsamı gerektiğini belirtir (s. 62). Bu bakımdan, kent hakkının, yalnızca üretilmiş olanlar arasında seçme hakkı değil, aynı zamanda neyin nasıl üretileceğini seçme ve bu üretime özgürce katılma hakkı olarak da tanımlar.

Bu bağlamda taktiksel işgaller ile birey-grupların gündelik alışkanlık tutum ve uygulamalarında ortaya çıkan Kentsel İç Mekan üretimlerini, kente katılım hakkı üzerinden ele almak gerekir. Bu bağlamda kente katılım hakkı, mekanın toplumsal kullanım değeri bakımından sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal pratikleri kapsayarak kentsel iç mekan üretiminde önem kazanır.

3.1.3 Mekanın üretiminde işgal sorunu

İşgal etme eylemi, kanun ve yasalar ile işgaliye, işgal harcı gibi uygulamalarla yasal bir zemine kavuşur. Uygulama biçimleri ranta dayalı bir strateji olarak belediyelerin kiracılarını yaratmaktadır. Bu durum, aynı zamanda kentsel boşluğun artı değeri olarak tanımlanabilir. Ortaya çıkan mekansal pratikler ise çelişki halini alarak Kentsel İç Mekan üretimi olarak tanımlanabilir (Şekil 3.2).

Şekil 3.2 : Stratejik İşgal Biçimi ve Kentsel İç Mekan Olarak İzmir Güzel Yalı Kordonu (Mehmet Alhan)

İşgal etme eylemi belediyelerin düzenlediği zabıta yönetmelikleri ve belediye gelirleri kanun hükümleriyle de yasaklar ve düzenlemelere de tabi tutulmaktadır. 26/05/1981 tarihli 2464 numaralı Belediye kanunları hükmünce işgal etme eylemi “Pazar veya panayır kurulan yerlerin, meydanların, mezar yerlerinin her türlü mal ve hayvan satıcıları tarafından işgali. Yol, meydan, pazar, köprü gibi umuma ait yerlerden bir kısmını herhangi bir maksat için işgali” işgal harcına tabi tutulmuştur.

Kentsel mekanın toplumsal kullanım değeri olarak sosyal, kültürel ihtiyaçlar temelinde gerçekleştirilen işgaller ise, belediye zabıta yönetmeliklerince denetime tabi tutulmakta veya yasaklar getirilmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediye Zabıtası yönetmeliğine göre, “Parklardaki kanepelerde yemek yemek, içki içmek ve yatmak [...] umumi yerlerde top oynamak, oyun ve spor aletleri çalıştırmak [...] umumun istifadesinde mahsus yerlerde parklarda, kanepelerde fazla yer işgal etmek [...] Çimenlere basmak [...] meydan, pazar, iskele ve köprü gibi umuma mahsus yerler ile han, pasaj gibi umumi binaların giriş ve koridorlarını ve merdivenlerini izin almadan herhangi bir şekil ve maksatla işgal etmek” yasaklanmıştır. Her ne kadar çoğu yasak, uygulanmıyor gibi görünse de, uygulama alanları mekanın kullanım değerine ve biçimine göre değişkenlik gösterebilmektedir. Dolayısıyla mekansal ihtiyaçlar çerçevesinde işgal etme eylemi, eylemin biçimine göre mekan tahsis ederek bir çelişki halini almaktadır (Şekil 3.3).

Şekil 3.3 : İhtiyaçlar Doğrultusunda İşgal Biçimi Olarak Yol Kenarında Piknik Yapma Eylemi (URL-22)

Milliyet gazetesinin 5 Mayıs 2003 tarihli ‘TEM yanı piknik sezonu açıldı!’ başlıklı haberinde, havaların ısınmasıyla beraber otoyol kenarında piknik yapanları konu edinmektedir. Haberde, aileleri bir araya getiren etkinlikte, otobanın manzaraya dönüştüğü ve otomobil seslerinin bir önem teşkil etmediği ve hatta otobanın sesi pikniğe renk katarak piknikçiler için bir eğlenceye dönüştüğü belirtilmektedir. Habere konu olan bir piknikçi durumu şöyle açıklamaktadır: “Otoban yeşillendiğinden bu yana, yaklaşık yedi yıldır, bu semtin insanları otoban kenarına piknik yapmaya geliyor. Gidecekleri başka yer yok, en yakın yeşil alan burası. Bazen gece yarısına kadar sürüyor. Bazıları davul zurna getirip oynuyorlar.” Burada yasaklı bir eylem olmasına karşın piknik yapma eylemi, ve mekanın toplumsal kullanım değeri ile ortaya çıkan işgal biçimleri, insanları bir araya getiren sosyal ve kültürel bir aktivite halini alıyor. Kentsel çevrenin işgali ile ortaya çıkan mekansal pratikler kentsel iç mekan algısı yaratmaktadır.

Kentsel mekanda toplumsal kullanım değerine, değişim değerine ve artı değerine bağlı taktiksel ve stratejik kentsel iç mekanlar, algılanan-tasarlanan-yaşanan temsilde farklı mekan algıları yaratabilmektedir. Kentsel boşluğun toplumsal kullanım değeri, değişim değeri ve artı değerine bağlı olarak işgal kavramı da çeşitlenir. Dolayısıyla kentsel boşluk üzerinde işgal biçimlerine göre aynı mekan düzleminde birçok duyusal-zihinsel kentsel iç mekan sorgulaması yapmak mümkündür.

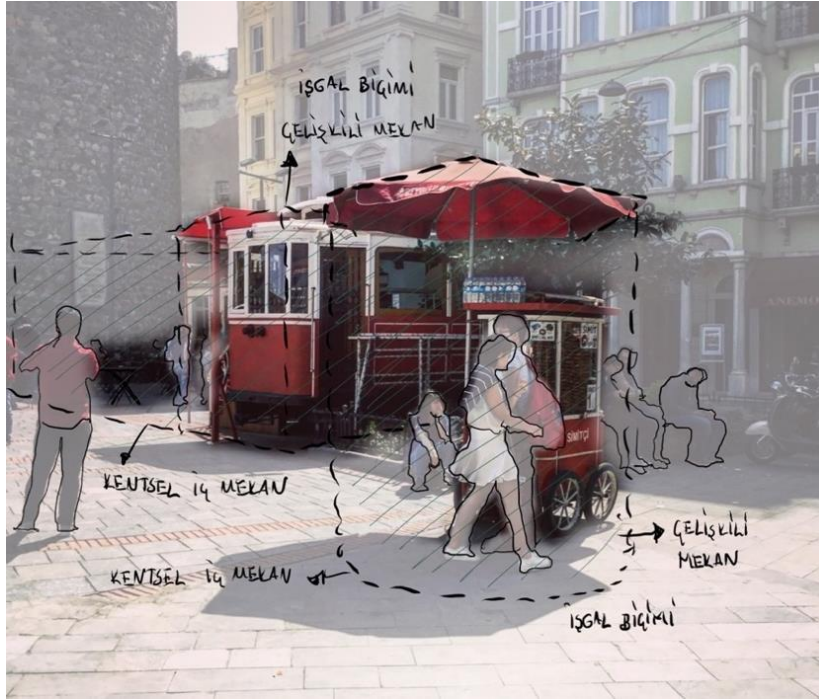
Rant politikaları ile üretilen stratejik kentsel iç mekanlar, mekanın toplumsal kullanım değerinden faydalanır, ancak aynı zamanda temsili düzlemde çatışmaya dönüşebilmektedir.

Çatışma durumu, kentsel mekanın toplumsal kullanım değerinin eolan müdahale düzeyine ilişkilidir. Bu durumuna örnek olarak, 2014 yılından beri Galata Kulesi ve çevresinde gerçekleşen dönüşüm ve kentsel iç mekan üretimleri gösterilebilir. İnsanların toplanma ve sosyalleşme mekanı olan Galata Kulesi ve çevresi 2014 yılında özel bir işletmeye kiraya verilerek masaların işgaliyle karşı karşıya kalmıştır. Söz konusu alan, toplumsal muhalefetin hedefine yerleşerek, işgal protestolarına sahne olmuştur. Burada mekanın toplumsal kullanım değeri ile artı ürün değeri arasında temsili bir çatışma söz konusudur (Şekil 3.4).

Şekil 3.4 : Adım Adım İşgal, Galata Kulesi ve Çevresinde İşgal Durumları (URL-23, URL-24, URL-25, URL-26, URL-27)

Yükselen muhalefete birlik masalar kaldırılmıştır. Ancak kısa bir süre sonra ise yerine konsept bir ürün olarak İstiklal Caddesi'nin sembol taşıtı olan bir tramvay kahve dükkanı işgal etmiştir (Şekil 3.5).

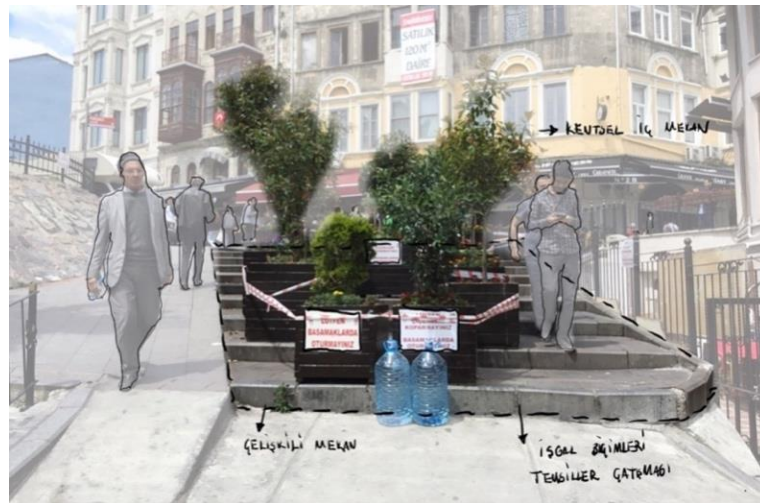
Şekil 3.5 : Galata Kulesi Çevresinde Stratejik İşgal Biçimi Örneği (Mehmet Alhan)

Kentsel çevrede, birey ve grupların alışkanlık tutum ve uygulamalarıyla ortaya çıkan kentsel iç mekan üretimleri ise karşılaşmalara ve toplumsal etkileşime imkan sağlar. Bir işgal biçimi olarak içsel pratikler yaratır. Bu duruma örnek olarak, Galata Kulesi'nin altında bulunan ve halk arasında Kuledibi merdivenleri gösterilebilir. Söz konusu alan, toplumsal kullanımla, bir araya gelme, vakit geçirme mekanı olarak bedensel işgaller ile bir kentsel iç mekan yaratır (Şekil 3.6).

Şekil 3.6 : İşgalin Temsili Durumu ve Kentsel İç Mekan Olarak Kuledibi Merdivenleri (URL-27)

Ancak söz konusu kentsel iç mekan algılanan-yaşanan-tasarlanan arasında temsili bir çelişki yaratmıştır. Bu nedenle denetim altına alınma amacıyla merdivenlere yerleştirilen dev saksılarla ve 'oturmamak yasaktır' yazılı tabelalarla donatılarak ve emniyet şeridi çekilerek sınırlandırılmış ve yasaklanmıştır. Bu durumu karşı işgal olarak tanımlamak mümkündür (Şekil 3.7).

Şekil 3.7 : İşgalin Temsili Durumu ve Kentsel İç Mekan Olarak Kuledibi Merdivenleri-2 (Mehmet Alhan)

Keşif gezilerinde, toplumsal olarak alışkanlıklar ile üretilen kentsel iç mekanın tüm engellere ve yasaklara rağmen devam ettiği görülmüştür. İnsanların emniyet şartlarını aşarak saksı aralarında bir şekilde kendilerine mekan tahsis ettiği gözlemlenmiştir (Şekil 3.8).

Şekil 3.8 : İşgalin Temsili Durumu ve Kentsel İç Mekan Olarak Kuledibi Merdivenleri-3

3.2 Kentsel İç Mekan Üretiminde Oda Kavramı ve İşgal Durumları

Attiwill (2011), yaşamın önemli bir sorunsalı olan kentsel mekanlardaki yaşamın nasıl olduğu ve sokakların nasıl doldurulduğunu sorgulayarak, insanların yemek yeme, içme, sosyalleşme durumlarının dar apartman dairelerinden sokaklara taşarak, sokakları yaşam alanına çevirdiğine dikkat çeker. Melbourne’de şehir/kent mekanının kullanımının artışı değerlendiren Attiwill, 1985 yılında bir pazar gününde kent merkezi melankolik bir hissiyat yaratırken, günümüzde artan nüfus ve tüketim alışkanlıklarının değişmesi ile kentsel mekanların, barlarıyla, restoranlarıyla dolup taşan ve günün yirmi dört saati yaşayan bir kent haline dönüştüğünü anlatır. Benzer bir durum İstanbul’un Beşiktaş ilçesinde de yeni yaşanmaktadır. Yedi yıl öncesine kadar Beşiktaş’ın kentsel koridorları ve meydanları da benzer bir şekilde melankolik bir hissiyat yaratırken, bugün kentsel koridoru işgal eden barlar, kafeler gibi tüketim odaklı mekansal oluşumlar, kentsel koridorları, boşlukları canlandırarak, bir iç mekana çevirmiştir.

Farely ve Mitchell (2008), ‘oda’ (*room*) kavramını iç mekan ölçeğinde ele alarak kavramın konseptini kentsel mekan üzerinden göstermeye çalışmaktadırlar.

Disiplinlerarası katılımcıların yer aldığı araştırmada, ‘oda’ kavramını farklı yorumlama, modelleme ve haritalama teknikleriyle keşfe çıkar. Bu yaklaşımda, iç mekan dilinin ve tasarlama pratiklerinin ‘kent’ düşüncesini etkilemesi ve aynı zamanda ‘kentsel ölçeğin’ ‘iç mekana’ bulaşması söz konusudur. Farelly ve Mitchell, ‘Oda’ kavramını iç mekan ve kentsel mekan arasındaki geçişte farklı alanı kapsayan ortak dil veya çerçeve olarak ortaya koymaktadır.

İç Oda / Kent Odası çalışması, kentsel mekanı, mekanın ölçeği, alanın kapsamı ve oda terimleri üzerinden sorgulayarak, mekanı, anlama ve tanımlama metodu haline getirmektedir. Mekanın ölçeği, iç mekanın ve kentsel mekanın haritalanması üzerinden sorgulanmıştır. İç mekanın haritalanması, iç mekanın boyutsal düzeyde duysal deneyimine bağlı, dokunduğumuz ve yaşadığımız bir çevrenin parçası olarak malzeme, renk, ışık ve doku bileşenlerini kapsayan, aynı zamanda bedensel tepkilerimiz ve duysal durumların analitik ve deneyimsel yorumu olarak tanımlanmıştır. Kentsel mekanın haritalanması ise insanlar tarafından kentsel mekanın kullanım biçimini ve mekanda gerçekleşen hareket ve eylemsel durumları kayıt altına alma durumudur. Alanın kapsamı da, iç kapsam ve kentsel alanın kapsam temelinde ele alınır. İç kapsam, söz konusu olan yapıda insanların yaşam alanlarının sahip olduğu katmanları, hikayelerini, tarihçesini politik ve sosyal içeriğini anlamaya yönelik bir sorgulamayı içermiştir.

Farelly ve Mitchell (2008) tasarımcının, “Yapının dokusunu, özgün yapının nasıl kullanıldığını açıkça anlaması gerektiğini” belirterek bir yapının sürekli olarak işlevine göre değişim gösterdiğine dikkat çekmektedir. Bir yapının işlevini yitirmesi ile kullanım biçimleri değişir ve yeni kullanım biçimleri ortaya çıkar.

İç mekan ile kentsel mekan arasında ortaya konulan ‘oda’ kavramı, iç oda (*interior room*) ve kent odası (*the urban room*) kavramları üzerinden sorgulanmıştır. İç oda kavramı iç mimarlık disiplini üzerinden sorgulanmıştır. Bu çerçevede ‘oda’ işlev, aktivite ve deneyimler ile tanımlanan kavram olarak ortaya konulmuştur. İç oda, insan etkinliğinin yaşandığı ve olayların geçtiği yer olarak; ‘oda’, bedeninin mekan ile etkileşimindeki kapsayıcı unsur olarak tanımlanmıştır.

‘Kentsel oda’ ise, kenti ve insan ölçeğini bağlayıcı bir kavram olarak öne çıkarır. Farelly ve Mitchell (2015), kentsel odanın, bir meydandan, küçük bir avluya kadar uzanan kentsel alanın farklı ölçüleri için kullanılabilir bir terim olabileceğini belirtir.

İç mekan belirli sınır durumun yarattığı deneyimlere dayalı olsa da, kentsel mekanda gerçekleşen olaylar ve mekansal deneyimlerin ortaya çıkardığı fiziksel ve algısal durumlar, çeşitli ölçeklerde incelenebilecek durumları ortaya çıkardığını söylemek mümkündür. Bu bağlamda ‘oda’ kavramı, kentsel geniş ölçekten insan ölçeğine geçişte mekansal fonksiyonların, ihtiyaçların, gereksinimlerin sorgulanabileceği ve keşfedilebileceği bir olgu haline gelerek, kentsel iç mekan üretiminde bir pratik halini alır.

Tarih profesörü Michelle Perrot, ‘Odaların’ anlamını, tarihsel kullanım biçimlerini ve taşıdığı farklı anlamlarını, sınıfsal, cinsel, toplumsal, siyasal, ekonomik zeminde keşfe çıkar. Perrot’a göre, (2013) “oda; dinlenme, uyku, doğum, cinsel istek, aşk, tefekkür, okuma, yazma, kendini arama, isteyerek ya da mecburi kalarak her şeyden elini eteğini çekme, hastalık, ölüm gibi doğumdan ölüm döşeğine kadar varlığın sahnesidir. “Özel hayatı, odalara sıkıştığı, tarihsel dönemlere göre farklılık gösteren mekanların tarihi olarak” tanımlar. Bunu ‘kentte bir oda bulmak konusunda kararlı işçilerin toplumsal tarihidir; ‘kendine ait bir oda’ arayışındaki kadınların tarihidir; eşyalarla, resimlerle, dekorasyon değişimleriyle zamanın değişimini gösteren renklerin ve zevklerin yani güzellik anlayışının tarihi” olarak tanımlar. Kant’ın “Geçen zaman değildir, şeylerdir” sözüne dikkat çekerek, odanın zaman ve mekan arasındaki ilişkiyi sabitlediğini belirtir (Perrot, 2013, ss. 12-13). Perrot, kentlerin yapılanmasında, mahallelerin, evin kulübenin, binanın apartmanın düzenlenmesinde odanın neyi simgelediğini, kamusal ve özel hayat düzleminde, tarihsel ve siyasal olarak aile ve bireyde ne anlama geldiğini ve odanın ekonomik politişinin ne olduğunu sorgular. Odayı bir tür atom ve hücreye benzeterek, bütünü oluşturan bir parça olarak tanımlar. Görüldüğü gibi ‘oda’ fiziksel duvarların ötesinde, kamusal-özel hayat arasında, kültürel, soysal, ekonomik ve siyasal temsili bir düzleme yerleşir. Kent-Oda arasındaki yaklaşımda da benzer olgulardan bahsetmek mümkündür.

Farely ve Mitchell’in ‘kentsel oda’ kavramı, bir önceki bölümde ele alınan White’ın kentsel mekanda fiziksel biçimlenişinde ortaya koyduğu ‘yer’ (*place*) kavramı ile örtüşür. ‘Kentsel Oda’, insan hareketi ve eylemleri ile oluşan mekansal deneyimlere ve kullanımlara bağlı olayların yarattığı fiziksel ve algısal bir durum anlamında kentsel mekanda etkinliklerin ve eylemlerin gerçekleştiği ‘yer’ olarak tanımlanabileceği gibi, aynı kentsel mekanda işgal durumlarına göre toplumsal düzlemde sosyo-ekonomik, sosyo-politik, sosyo-kültürel kodlar üzerinden farklılıklarını sorgulamak gerekir.

Disiplinlerarası yaklaşım olarak ortaya çıkan kavram, kentsel mekanda ‘oda’nın sınırlarını mikro ve makro ölçekte sorgulanmasına imkan sağlar. Kentsel iç mekan tasarlama ve mekansal pratiklerinin kentsel düzlemde ortaya çıkan mekansal çelişkilerini tanımlamada araç haline gelebilir. İşgal biçimine bağlı olarak oda kavramını zihinsel süreçte ortaya çıkardığı görünüm/görüntüler, kentsel iç mekanın üretimine denk gelir. Bu bakımdan ‘kent odası’ kavramı kentsel iç mekan olgusu ile paralelleşir.

2015 yılında Politecnico di Milano Kentsel İç Mekan Tasarımı Yüksek Lisans Programı tarafından (MUID) gerçekleştirilen Lazaretto HUB Çalıştay’ında Milano bölgesinde yer alan tarihi Lazaretto bölgesi üzerine kentsel iç mekan stratejileri konulu bir çalıştay gerçekleştirilmiştir. Agnese Rebaglio, Isabella Vegni, Alessandro Colombo, ve Ayesha Zafar Sabri’nin danışmanlığında Andres Bertero, Bolıvyaya, Kadim Calosa, Endonezya, Denise Robinson, Arjantina, Anthony Zgheib, Lübnan, katılımlarıyla üretilen L’lazaretto projesi çalışmasında bölgenin tarihi durumu analiz edilerek günümüz koşullarındaki konumu ve potansiyelleri ele alınmıştır (Şekil 3.9).

Şekil 3.9 : Lazaretto Çalıştayından Kare-1 (URL-28)

Çalışmada bölgenin tarihi değeri üzerinden bir marka, kimlik yaratarak, insanları bölgeye çekecek tüketim odaklı bir stratejinin ortaya çıktığı görülmektedir. Kent mobilyalarından işgal biçimlerine, yemek kültüründen festivallere ve hediyelik eşyalara kadar tasarlanarak kentsel ara yüz yaratılmıştır (Şekil 3.10).

Şekil 3.10 : Lazaretto Çalıştayından Kare-2 (URL-28)

Markalaşan ve kimlik kazanan mekan, duyuşsal ve zihinsel olarak bir sınır tahsis ederek kentsel doku üzerinde bir odayı tanımlar. Kentsel iç mekanın canlandırılmasında ve tasarlanmasında iyi niyetli bir yaklaşım olarak ortaya bir ürün çıkarılması hedeflenmiş olsa da, çalışma tüketime bağılı bir strateji olarak temsili düzlemde çelişkilili bir durum haline gelir. Çalışmanın çıktısı ürününün ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal bakımdan canlandırma yaratacağı insanları çekeceğı kuşkusuzdur. Ortaya çıkan kent odası, mekanın toplumsal kullanım değeri üzerinden tüketim odaklı bir kentsel iç mekan tanımlamıştır.

Kentsel çevrede ‘Oda’ durumunu yalnızca fiziksel olarak mekansal ilişkilerin ortaya çıkardığı yapılı çevre olarak görmemek gerekir. Bireysel ve toplumsal işgal eylemlerin ortaya çıkardığı uygulama biçimlerini, oda olarak tanımlamak mümkün hale gelir. Kentsel iç mekanın üretiminde; mekanın toplumsal kullanım değerine göre kolektif kullanımının uygulama biçimlerini de ‘Oda’ kavramı üzerinden ele almak mümkündür. Bu bakımdan oda kavramı aynı zamanda geçici bir durum olarak da ele alınabilir. Kentsel oda uygulama biçimleri ile taktiksel ve stratejik olarak sosyal, ekonomik, politik, kültürel üretimlere göre farklılık gösterebilir.

Almanya’nın Wittenberg kentinde gerçekleştirilecek Mayıs 2017 Martin Luther 500. Yıl Kutlamaları için 2015 yılında kent kapılarının tasarlanması üzerine yarışma düzenlenmiştir. Konseptinde ve tasarımında ekip içerisinde yer aldığım ‘Kültür Kapısı’ konsepti birincilik kazanarak 2017 yılı içinde açılması beklenmektedir. Çalışmanın konsept fikri, kapı kavramını kent ve iç mekan ölçeğinde birleştirerek

ziyaretçileri farklı kültürleri keşfetmeye, deneyimlemeye, algılamaya ve etkileşime geçirmeye teşvik edici bir iç mekan stratejisi olarak ortaya çıkmıştır (Şekil 3.11).

Şekil 3.11 : Kentsel Oda ve Kentsel İç Mekan Olarak Wittenberg 2017 Kültür Kapısı Projesi

Kavram olarak kapı, eşik olma durumundan öte halkı içine alan, duyuşal ve zihinsel deneyimler sağlayan davetkar bir kentsel iç mekan olarak düşünölmüştür. Bloklar üzerine tasarlanan delikler ile blok içlerinde interaktif uygulamalarla kullanıcıları duyuşal ve zihinsel olarak kültürel kodları deneyimsel bir şekilde hissetmeleri hedeflenmiştir. Proje kentsel ölçekte oda durumu yaratarak insanları bir araya toplayan ve etkileşime geçiren bir iç mekan üretimi olarak ortaya çıkmıştır.

3.3 Bölüm Değerlendirmesi

Kentsel iç mekan üretiminde işgal biçimleri, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal pratiklere göre farklılık gösterir. Birey ve grupların duyuşal ihtiyaçlar temelinde alışkanlık, tutum ve uygulamaları ile üretilen kentsel iç mekanları, kente katılım hakkı temelinde değerlendirmek gerekir. İşgal biçiminin ortaya çıkardığı mekansal pratikler kentsel iç mekan tasarımında mekansal ihtiyaçların tespitinde önemlidir. Bu bağlamda işgal eylemlerini, durumlarını ve biçimlerini çelişkileriyle birlikte geniş ölçekte analiz ederek, mekanın toplumsal kullanım değerini gözeterek kentsel iç mekan stratejileri ortaya koymak mümkündür. Bu bakımdan kentsel iç mekan tasarlama pratikleri çerçevesinde işgal biçimlerini mekan-beden, beden-beden ve mekan-mekan etkileşimi

üzerinden sorgulamak sosyal, kültürel ve siyasal sürdürülebilir kent yaşamı için önem teşkil eder.

'Kentsel oda' kavramı, kentsel mekanda ortaya çıkan kentsel iç mekan üretimlerini tanımlamada bir araç olabileceği gibi aynı zamanda kentsel iç mekan tasarlama pratiği ve tekniğine dönüşür. Kentsel iç mekan tasarımında tasarlama tekniğine dönüşür. Kentsel iç mekan taktikleri ve stratejiler geliştirmede farklı ölçeklerde duysal ihtiyaçlara yönelik mekansal üretimler ortaya çıkarabilir. Bu bakımdan tasarlama pratiklerinde, odanın tasarım ihtiyaçlarındaki parametrelerin sorgulanmasını gerektirir. Oda'nın içerisinde bulunduğu yapının sahip olduğu temsil biçimi önem kazanır. Bu doğrultuda kavramsal olarak 'oda' kavramı, kentsel ölçekten kentsel iç mekan ölçeğine geçişte, beden-mekan etkileşiminde tasarlama pratiğine dönüşür.

Modern kapitalizmin meta üretimi ile metanın hızlı bir şekilde kente yığılarak, kentsel boşluğun kullanım ve işgal biçimlerindeki kentsel oda durumları da farklı görünümsergilemektedir. Kentsel mekanın tasarlanması ve üretimi, siyasal erkin baskın karakterine ve egemen sınıfın mekansal üretimine göre eğilim gösterdiği göz önünde alınırsa eğer, kentsel iç mekan üretim pratikleri, disiplinlerarası geçişte okumak ve kentsel odada iç mimari teknikler ve taktikler geliştirmek için sürdürülebilir kent yaşamı ve demokratik kent kültürü bakımında önemli bir üretim tekniği olarak değerlendirilebilir.

Dördüncü bölümde Kıbrıs Lefkoşa tarihi sur içerisinde açılması ön görülen yeni bir sınır kapısı üzerine, Arabahmet mahallesi üzerine bir kentsel oda senaryosu ortaya konulmuştur. Bu bağlamda Arabahmet Mahallesiinde tespit edilen alan üzerine kentsel iç mekan stratejileri geliştirilmiştir.

4. İÇ MEKAN OLARAK KENTSEL KORİDORLAR: KAMUSAL ALANI YAŞAMAK 2016 IMIAD NICOSIA ÇALIŞTAY SONUCUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Sekreteryasını üstlendiğim İstanbul Teknik Üniversitesi 2016 IMIAD Nicosia Çalıştayı kapsamında Lefkoşa Tarihi Suriçi bölgesinde, HfT-Stuttgart (Almanya), SUPSI (İsviçre), CEPT (Hindistan), University of Cincinnati (Amerika), KU-LEUVEN (Belçika) üniversitelerinden katılımcılar ve yürütücüler yedi farklı çalıştay konusu altında bir araya gelmiştir. Çalışma grupları tespit edilen farklı kentsel doku ölçeklerinde iç mekan stratejileri ortaya koymayı hedeflemiştir. Çalıştay kapsamında yürütücülerinden olduğum ‘İç Mekan Olarak Kentsel Koridorlar: Kamusal Alanı Yaşamak’ başlıklı çalışma grubu tez sürecinin bir parçası olarak düşünülerek çalışmanın deney ve gözlem ayağı olması planlanmıştır. Çalışma bölgesi olarak tarihi sur içinde yer alan Arabahmet Mahallesi ve çevresi üzerinden iç mekan stratejileri ortaya konulması hedeflenmiştir.

Tarihi kent içerisinde iki toplumu bağlayacak yeni sınır kapılarının açılması gündemde olup, kapılardan biri Arabahmet Mahallesi’nde düşünülmektedir. Bu bağlamda proje alanı olarak Arabahmet Mahallesi seçilerek açılacak olan kapı üzerinden “Neden ve Nasıl bir kapı?” sorusuna cevap olacak şekilde mahalle üzerinde stratejiler geliştirilmiştir (EK A). Açılması ön görülen kapı, mahallenin tarihi ve kültürel değeri ve kentsel ölçekte mahallenin sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal sürdürülebilirliği göz önünde bulundurularak bir kültür kapısı olması bağlamında mahalle kent odası olarak ele alınmıştır.

4.1 Çalıştay Projesi Alanının Kapsamı

Çalıştay öncesinde Lefkoşa tarihi sur içi bölgesinde, kent-iç mekan arasındaki çelişki durumlarının tespitine yönelik alan gezileri düzenlenmiştir. Yapılan alan keşiflerinde hem toplumun alışkanlık, tutum ve uygulamalarıyla meydana gelen işgal mekanları hem de operasyonel bağlamda taktiksel ve stratejik işgal mekanları tespit edilerek farklı türde kentsel iç mekan oluşumları haritalandırılmıştır (EK A).

Kent içerisinde yapılan keşifler neticesinde mahallenin mevcut durumu ve barındırdığı potansiyeller göz önünde bulundurularak Arabahmet Mahallesi ve çevresi IMIAD Yüksek Lisans Proje 3 dersinde Doç. Dr. Özge Cordan'ın danışmanlığında tez projesi için uygun bulunmuştur (EK A). Viktorya Sokağı olarak bilinen şimdiki adı Şehit Salahi Şevket Sokağı aksı üzerinde bulunan Ermeni kilisesi, cami ve Katolik Kilisesi ile çok kültürlüğü barındıran ve tarihi Lüzinyan Dönemi'ne kadar dayanan bu mahalle, mimari değerleriyle birlikte bir kültür mozağini yansıtmaktadır. Toplumlararası çatışmaların başladığı 21 Aralık 1963 tarihine kadar mahalle kültürel değeri ile bilinirken çatışmalar ile birlikte kendi kaderine terk edilmiş birçok yapı yıkılmış ve mahalle yok olma sürecine girmiştir. Mahalle üzerinde yer alan yapıların büyük bir çoğunluğu 1982'de NMP korunacak bina ve alanlar kategorisine dahil edilmiş ve 1985'de NMP canlandırma projesi kapsamında, "10 yıl içerisinde uygulanabilecek ve yerel otoritelere Suriçi bölgesinde etkin olma imkanı sağlayabilecek alanlar" olarak belirlenmiştir. 1987 yılında UNHCR-UNOPS'un katkılarıyla restorasyon projeleri tamamlanarak çalışmalar etap etap başlamıştır (Soygür, 2003).

Restorasyonu büyük ölçüde tamamlanan mahallenin günümüzde fiziksel çevre koşulların yetersiz olması ve sürdürülebilir bir strateji ortaya konulmamış olması gibi nedenlere bağlı olarak kentsel dokuda atıl bir bölge durumunda kaldığını söylemek mümkündür.

Proje 3 dersi kapsamında Arabahmet Mahallesi, kültürlerarası etkileşime imkan sağlayacak bir kent odası olarak tanımlanmıştır. Canlandırma projesi olarak düşünülen kent odası senaryosunun, kültür ve sanat merkezi olarak işlev kazanması öngörülmüştür. Senaryo kapsamında, sur içi bölgesinde açılması ön görülen yeni sınır kapılarından birinin bu sokak üzerinde açılacağı varsayılmıştır. Aynı zamanda kapının nasıl ve ne için bir sınır kapısı sorularına cevap verecek bir konsept üzerinden kurgulanması hedeflenmiştir.

Arabahmet Mahallesi'nde kültürel, sanatsal ve sosyal faaliyetlere hizmet verecek iç mekan taktik ve stratejileri geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda Arabahmet Mahallesi'nde yer alan Şehit Salahi Şevket Sokakta potansiyel alanlar ve müdahaleye uygun yapılar tespit edilerek konseptte uygun fonksiyonlar belirlenmiştir (EK A).

Müdahaleye uygun yapılar üzerinde tanımlanan fonksiyonlar üzerine iç mekan stratejileri geliştirilmiş, yapıların sokağa dahil edilmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda

IMIAD Yüksek Lisans Proje 3 dersi kapsamında ele alınan canlandırma projesinin kapsamı 2016 Eylül ayında gerçekleştirilen IMIAD Nicosia 2016: *Interior Strategies for Public Realm* çalıştayına taşınmıştır. Kamusal Alanı Yaşamak (*Urban Corridors as Interiors Inhabiting Public Space*) grubunda ele alınan canlandırma projesi kapsamında katılımcılara Arabahmet mahallesinde yer alan Şehit Salahi Şevket Sokağı bir kentsel koridor olarak nasıl iç mekana dönüşebilir sorusu yöneltilerek koridor üzerinde iç mekan stratejisi ortaya konulması beklenmiştir.

Çalıştayda, yürütücülüğünü Sedef Sav ve Sıla Başarır ile birlikte üstlendiğim İç Mekan Olarak Kentsel Koridorlar: Kamusal Alanı Yaşamak (*Urban Corridors as Interiors Inhabiting Public Space*) grubuna katılımcı olarak Hft-Stuttgart üniversitesinden, Maike Eisenhardt ve Julia Hölzer, İstanbul Teknik Üniversitesinden Gökçen Köseli katılmıştır.

4.2 Çalıştay Ön Hazırlığı

Tez kapsamında ele alınan gelen çelişkili mekansal durumlar hazırlanan kitapçıkla katılımcılara özet bilgi olarak aktarılmıştır (Şekil 4.3).

Şekil 4.2 : Hazırlanan Çalıştay Kitapçığı

Kitapçıkta seçilen farklı örnekler üzerinden sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi çelişkili zemini meydana getiren, işgal eylemleri, olayları ve biçimleri hakkında bilgi verilerek, meydana gelen kentsel iç mekanlar özet bir içerikte aktarılmıştır (EK B).

Çalıştay katılımcılarından, kentsel çevrede bireyler ve grupların gündelik alışkanlık, tutum ve uygulamalarını keşfetmeleri ve taktiksel ve stratejik operasyonlar bağlamında kentsel iç mekan biçimlerini keşfetmeleri beklenmiştir. Bu bağlamda kentsel mekandaki toplumsal kullanım değerine bağlı ortaya çıkan kentsel iç mekan biçimlerini, tasarlama tekniği olarak nasıl bir stratejide ele alınabileceği konusunda yaklaşımlar ortaya koymaları beklenilmiştir. Aynı zamanda bu çalışmada kentsel koridorların fiziksel koşullarında analiz edilmesi ve kentsel koridorda iç mekan stratejileri ortaya konularak kentsel boşlukta konsept geliştirilmesi hedeflenmiştir.

4.3 Çalıştay Projesinde Sorgulanan Konular

Çalışma konusu üzerine, sur içerisinde ve Arabahmet Mahallesi'nde farklı günler ve farklı saatlerde alan gezileri düzenlenerek kent içerisinde gündelik yaşam ve kentsel çevre deneyimlemiş ve potansiyeller keşfedilerek analizler gerçekleştirilmiştir. Analizlerin sonucunda projenin konusuna karar verilerek mahalle üzerinden tasarlama stratejileri ve teknikler ortaya konulmuştur. Sur içerisinde düzenlenen geziler ile birlikte kentsel boşlukta işgal biçimleri keşfedilerek çelişkili durumlar tespit edilmiştir. Kent içerisinde deneyimlenen çelişkili durumların ortaya çıkardığı iç mekan algısı kategorize edilerek farklı saatlerde ki kullanım durumları analiz edilmiştir (EK C).

Sur içerisinde yapılan genel analizler tamamlandıktan sonra gerçekleştirilecek çalışmanın kapsamını ortaya çıkarmak amacıyla 1571 yılından günümüze kadar Arabahmet Mahallesi ve Lefkoşa/Nicosia kent tarihçeleri paralel olarak araştırılmış, gelecek senaryosu için ortaya konulacak stratejiler için zemin oluşturması hedeflenmiştir (EK C).

Arabahmet Mahallesi'nde farklı saatlerde sokağın kullanım sıklığı üzerine analizler gerçekleştirilmiş, özellikle akşam saatlerinde kullanıcılar tarafından işgal edildiği tespit edilmiştir (EK C).

Kuzey ve Güney bölgelerinde Viktorya Sokak aksı üzerinde yaşayan insanlar ile sınır kapısı ve gelecek görüşleri hakkında anket çalışması düzenlenerek, sokak üzerinde kullanıcıların ihtiyaçları ve beklentileri üzerine veriler elde edilmiştir (EK C).

4.4 Çalıştay Sonucu

Yapılan anketlerin sonuçlarına göre tasarım ihtiyaçları ve program strüktürü belirlenmiştir. Yeni bir sınır kapısının kültürlerarası bir köprü sağlayacağı ve aynı zamanda sokağın gelişimine imkan sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır. Sokak üzerinde geliştirilecek tasarım stratejisinin sınır kapısının açılması yönünde kamuoyu oluşturması ve insanları bir araya toplayan bir iç mekana dönüştürülmesi hedeflenmiştir. Uygulanacak tasarım stratejisinin, bölgenin sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi bakımdan canlandırarak toplumsal kullanım değerini artırılması vurgulanmıştır.

Konsept belirlenmeden önce sokağın fiziksel çevresi üzerine analizler gerçekleştirilmiştir. Sokağın iç mekanını oluşturan malzeme bileşenleri incelenerek çekilen fotoğraflar üzerinden piksel bazında renk analizleri yapılmıştır. Bu bağlamda sokak atmosferiyle uyumlu renk kartelası belirlenmiştir (Şekil 4.3).

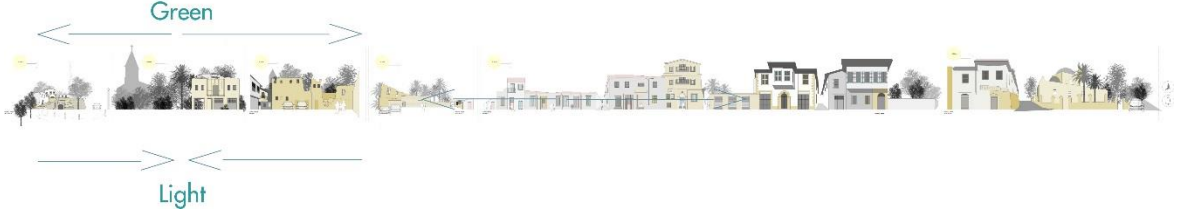

Şekil 4.3 : Malzeme ve Renk Analizleri (Katılımcılar: Maike Eisenhardt, Julia Hölzer, Gökçen Köseli Yürütücüler: Mehmet Alhan, Sedef Sav, Sıla Başarır)

Kentsel koridorun üzerinde yer alan yapıların cephelerindeki hasarlar tespit edilerek, sınır kapısına yaklaştıkça hasar oranının arttığı gözlemlenmiştir. Sokağın hem Kuzey

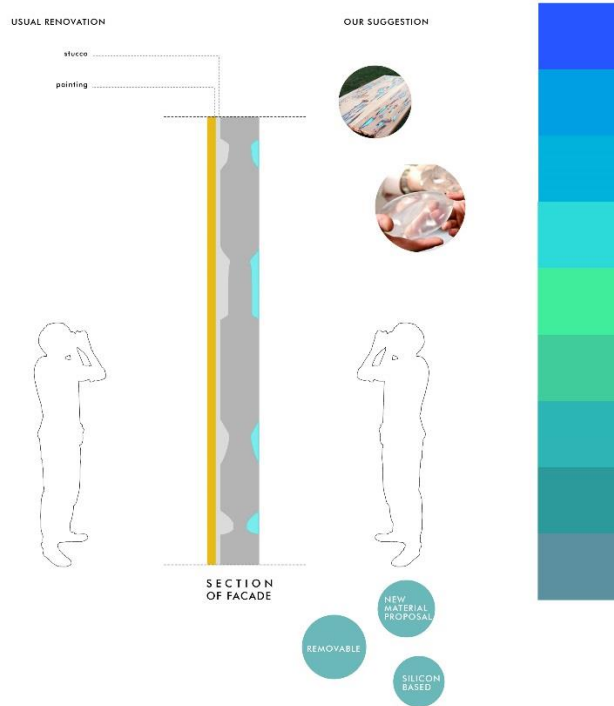

hem de Güney tarafında aydınlık seviyelerinin sınır kapısına yaklaştıkça aydınlık düzeyinin azaldığı tespit edilmiştir. Yapılan sorgulama, uygulanacak stratejinin konsepti ve tekniği bakımından veri haline gelmiştir (Şekil 4.4).

Şekil 4.4 : Cephe ve Aydınlık Seviyesi Analizi (Katılımcılar: Maike Eisenhardt, Julia Hölzer, Gökçen Köseli Yürütücüler: Mehmet Alhan, Sedef Sav, Sıla Başarır)

Elde edilen toplam veriler neticesinde tasarımın konsepti tartışılmıştır. Konseptin, Yunanca da ışık taşıyan anlamına gelen fosfor (*phosferein*) olarak kararlaştırılmıştır. Silikon ve fosfor esaslı bir malzeme geliştirilmesi planlanmış, ancak teknik yetersizlikler nedeniyle malzeme üretimi konsept aşamada bırakılmıştır (Şekil 4.5).

Şekil 4.5 : Malzeme ve Uygulama Tekniği (Katılımcılar: Maike Eisenhardt, Julia Hölzer, Gökçen Köseli Yürütücüler: Mehmet Alhan, Sedef Sav, Sıla Başarır)

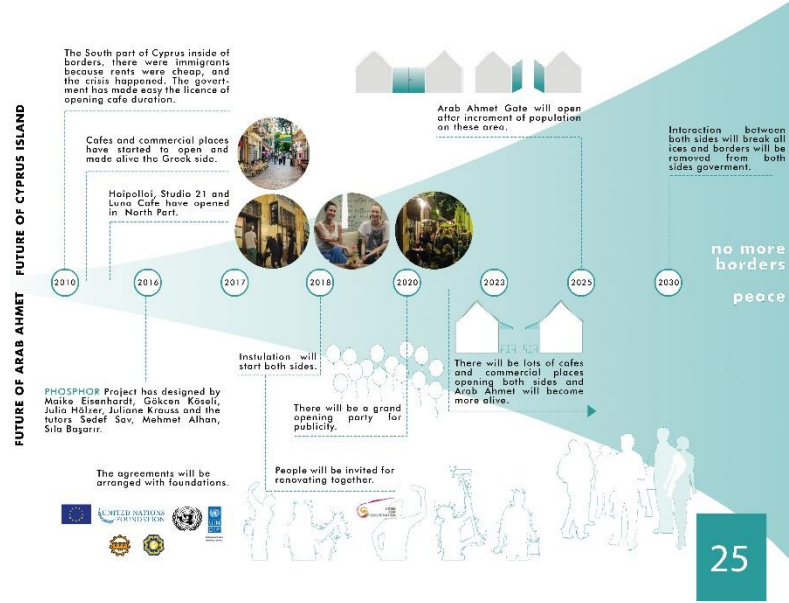
Üretilen malzemenin, kentsel koridor üzerinde yer alan cephelerin onarımında dolgu maddesi olarak kullanılması planlanmıştır. Malzemenin, hem geceleri siyah ışık

altında hem de gün ışığında sanatsal bir atmosfer yaratarak sokağa renk katması hedeflenmiştir. Hem kavramsal olarak hem konsept olarak uygulanacak tasarım stratejinin insanları bir araya getirmesi, kapıya ışık taşıması ve sokağı canlandırarak kültürlerarası bir köprü niteliği taşıması amaçlanmıştır (Şekil 4.6).

Şekil 4.6 : Uygulamanın Gündüz ve Gece Görünümü (Katılımcılar: Maike Eisenhardt, Julia Hölzer, Gökçen Köseli Yürütücüler: Mehmet Alhan, Sedef Sav, Sıla Başarır)

Tasarımın uygulama aşaması da bir strateji olarak ele alınmıştır. Uygulamanın yerel sivil toplum kuruluşları ve halkın katılımı ile birlikte gerçekleştirilecek bir etkinlik olarak planlanmıştır. Mekanın üretiminde doğrudan yerel halkın katılımıyla kendi mekanlarını kendileri üretmesi hedeflenmiştir. Etkinlik biçiminin aynı zamanda kamuoyu oluşturmaya yönelik başarılı bir strateji olacağı fikrine ulaşılmıştır (Şekil 4.7).

Şekil 4.7 : Katılım Odaklı Uygulama Stratejisi (Katılımcılar: Maike Eisenhardt, Julia Hölzer, Gökçen Köseli Yürütücüler: Mehmet Alhan, Sedef Sav, Sıla Başarır)

4.5 Proje Kapsamının Değerlendirilmesi

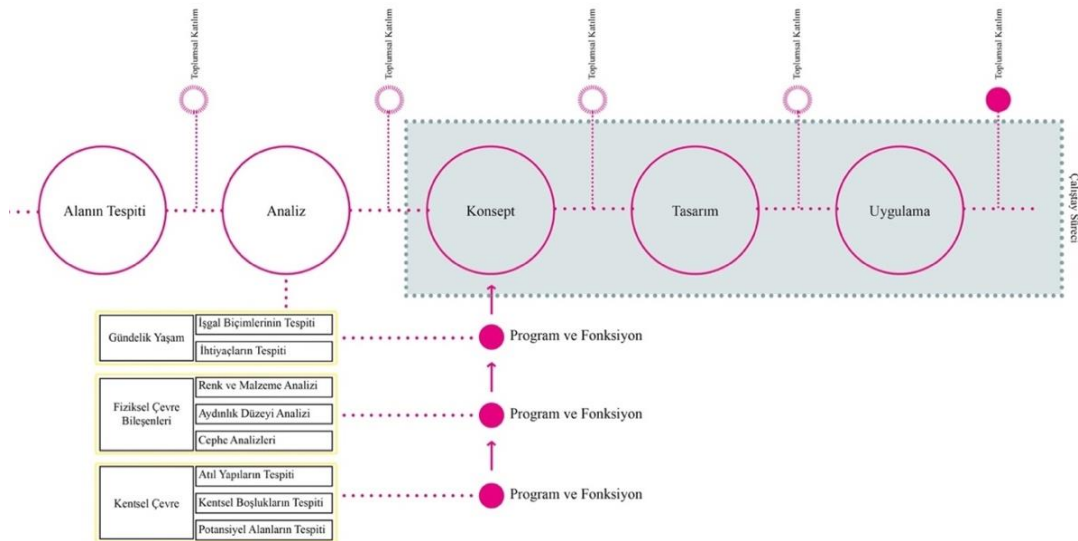
Proje 3 dersi kapsamında ortaya konulan 'Arabahmet Canlandırma Projesi' çalışması kentsel dokuda potansiyellerin keşfedilmesi ve projenin konseptine yönelik içeriğin tespit edilmesiyle başlamıştır. İlk olarak kentsel ölçekte belirli bir alan kent odası olarak tanımlanmıştır. Sokak üzerinde yer alan müdahaleye uygun yapılar ve potansiyel alanlar üzerine konseptine yönelik fonksiyonlar tanımlanarak, iç odalar yaratılmıştır. Canlandırma Projesi olarak tanımlanan alanda oda yaklaşımı kent ile iç mekan arasında bir eşik yaratarak, kentsel iç mekana dönüştürülmesi amaçlanmıştır. Ortaya konulan canlandırma projesi, parselin toplumsal kullanım değerini gözetilen bir kentsel iç mekan stratejisi olarak ele alınmıştır.

Eylül ayında gerçekleştirilen çalıştay sürecinde katılımcılar kentsel koridorda atmosfer yaratmaya yönelik müdahale teknikleri ortaya koymayı hedeflemiştir. Bu bağlamda sokağın iç mekanında renk, malzeme, doku, ışık analizleri gerçekleştirilerek, kentsel

odaya görsel kimlik kazandırılması hedeflenmiştir. Müdahale yöntemi aynı zamanda uygulama adımı bir strateji olarak ele alınmıştır. Uygulama adımı ortaya konulan strateji ile mekanın üretiminde toplumsal katılıma imkan sağlanmıştır.

Çalıştay süresince düzenlenen anketler ile mahallelinin ihtiyaçları ve geleceğe yönelik beklentileri saptanmıştır. Anketlerden elde edilen verilerin önceden belirlenen Arabahmet Canlandırma Projesi kapsamında ön görülen stratejiler ile örtüştüğü görülmüştür.

Kentsel İç Mekan tasarımında beş adımlı bir tasarım süreci uygulanmıştır. Alanın tespiti ile başlayan süreç, alan üzerinde gerçekleştirilen analizler ile devam etmiştir. Alan analizlerinde kentsel çevrede gündelik alışkanlık, tutum ve uygulamalar yoluyla meydana gelen işgal biçimleri ve mekansal ihtiyaçlar tespit edilmiştir. Fiziksel çevre bileşenlerinde ise kentsel dokuda renk, malzeme, ışık ve cephe analizleri gerçekleştirilmiştir. Kentsel yapıda ise, müdahaleye uygun yapılar ve potansiyel alanlar tespit edilmiştir. Tasarım sürecinin üçüncü adımında ise canlandırma projesi kapsamında konsept ve içerik tespit edilerek mekanın tasarım ve uygulama süreçlerine geçilmiştir. Kentsel iç mekanın üretiminde yalnızca tasarımcının yaklaşımı ortaya konulabileceği gibi mekanın tasarım süreçlerinde toplumsal katılım sağlanarak tasarım teknikleri ortaya koymak mümkündür. Bu bağlamda çalışma kapsamında katılım durumu yalnızca uygulama adımı sağlanmıştır (Şekil 4.8).

Şekil 4.8 : Projenin Tasarlama Süreci

5. SONUÇLAR

Mimarlıkta yeni bir kavram olan kentsel iç mekan olgusu, toplumsal ve bireysel yolla üretilmiş mekansal oluşumları duysal ve zihinsel olarak keşfetmeye imkan sağlamaktadır. Bu nedenle kentsel iç mekan kavramı bir üretim biçimi gibi ele alınarak kentsel mekanın üretim türlerinin çeşitliği üzerinde durulmuştur. Mekanın üretim yöntemi ise, taktik ve strateji eylemi üzerinden sorgulanarak kentsel çevrede meydana getirdiği değişiklikler tespit edilmiştir.

Kentsel mekanda eleştirel bir çelişki okuması ile kentsel iç mekan üretiminde meydana gelen ikili durumlar farklı örnekler üzerinden değerlendirilmiş ve kentsel iç mekanların zihinsel yorumunun temsili düzlemde bir çelişki oluşturabildiği görülmüştür.

Kentsel iç mekan üretimleri hem mimari üretimlerde hem de toplumsal kolektif üretimlerde eylem, uygulama ve üretim biçimleri üzerinden irdelenmiştir. Her üretim biçiminin, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal pratiklere göre farklı sonuçlar ortaya çıkardığı ve her sonucunda temsili düzlemde çelişkiye dönüşerek siyasal çatışma alanı yaratabildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kentsel çevrede işgal sorunu olarak ortaya çıkan işgal yöntemleri ve teknikleri, taktik ve strateji operasyonları üzerinden derinleştirilerek temsili sonuçları ele alınmıştır. İşgal eylemleri; mekanın toplumsal kullanım, değişim değeri ve artı değerine göre taktiksel, stratejik ve temsili olarak gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Farklı örnekler üzerinden yapılan incelemeler ile işgal eyleminin de kentsel iç mekan üretiminde rol aldığı tespit edilmiştir.

Kolektif olarak toplumsal işgal biçimleri ile oluşan kentsel iç mekanların gündelik kent yaşamında sosyal ve kültürel önemi, kent hakkı kavramı üzerinden genişletilerek yeniden tanımlanmıştır. Kolektif olarak üretilen işgal mekanları sorun olarak gözetilse de, kentsel iç mekan olarak kentin bir parçası haline geldiği tespit edilmiştir. Kent ile iç mekan arasında eşik olarak beden-mekan, mekan-mekan ve beden-beden etkileşimiyle ortaya çıkan mekansal üretimlerin iç olma durumları, hem fiziksel hem de algısal olarak ele alınmıştır.

Kentsel iç mekan tasarımında oda kavramı farklı yaklaşımlar üzerinden sorgulanarak mekanın üretiminde ve tasarlanmasında kent ile iç mekan arasında bir ölçek olabileceği, ve kentsel ölçekten kentsel iç mekan ölçeğine geçişte üretim ve tasarım teknikleri geliştirilebileceği görülmüştür. Ancak kentsel doku ölçeğinde sınırları tanımlanmış bir iç mekan stratejisi ortaya koymak, her ne kadar iyi niyetli bir yaklaşım olarak ortaya çıksa da, zamanla amacından saparak toplumsal kullanım değerine bağlı tüketim odaklı bir ürüne dönüşebileceği tespit edilmiştir. Bu bakımdan kentsel doku üzerinde gerçekleşen stratejinin ortaya çıkardığı mekansal pratikler, kentsel dokuyu bir ürün haline getirerek temsili zeminde çelişkiye dönüştürme ihtimali bulunmaktadır.

Kentsel iç mekan üretiminde, stratejinin teknik çıktılarına ve mekansal pratiklerine bağlı olarak kent yaşamına hem pozitif hem negatif etkileri olmaktadır. Kentsel ölçekte tasarlanacak iç mekan stratejilerinde, sosyal ve kültürel sürdürülebilirlik göz önüne alındığında, basit ihtiyaçlara yönelik, fazla müdahaleci olmayan ve katılım hakkını gözetilen stratejilerin ortaya konulması mümkündür. Bu bağlamda toplumsal kullanım değerini gözetilen kentsel iç mekan üretimleri, demokratik ve katılımcı bir kent yaşamı için olumlu sonuçlar doğuracaktır.

Kentsel iç mekan kavramının yeni olması ve literatürde kapsamlı çalışmaların bulunmaması nedeniyle kaynaklara erişim yönünden zorluklar yaşanmıştır. Tez kapsamı üzerine yapılan çalışmalar daha çok fenemolojik olgular üzerine kurulu performansa dayalı geçici durumlar üzerine yoğunlaşmıştır. Kentsel iç mekan üretiminin ortaya çıkardığı, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal pratiklerinin kentsel mekanda yarattığı etkileri irdelenerek sonuçlar çıkarılmıştır.

KAYNAKLAR

- Attiwill, S.** (2011). Urban and Interior : Techniques for an Urban Interiorsist. In Rochus Urban Hinkel (Eds.), *Urban Interiors: Informal Explorations, Interventions and Occupations*. (pp. 11-24). Baunach. Spurbuchverlag.
- Atmodiwicijo, Y. Yatmo, Y.A. Ujung, V.A.** (2015). Outside Interiors: Traversed Boundaries in Jakarta, Urban Neighbourhood . *IDEA Journal, The Journal of the Interior Design/Interior Architecture Educators Association* 78-89. ISSN: 1445/5412
- Bağışkan T.** (2013, Temmuz 4). Lefkoşa Arabahmet Mahallesi. *Yeni Düzen*. Erişim tarihi: 10 Mart 2017. <http://www.yeniduzen.com/lefkosa-arabahmet-mahallesi-80512h.htm>
- Baş, Y.** (2014). Bir Meta Olarak Kent Biçiminin Tasarımı ve Üretimi, Kavramsal Bir Çerçeve Önerisi. *İdeal Kent Kent Araştırmaları Dergisi, Sayı 13, Temmuz 2014 (12-13)*
- Başarır, B.** (2015). Urban Interior: *Taksim Square and Cumhuriyet Street Underpass*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bingöl, Ö.** (2015). Yapılaşma Düzeni-Açık Alan İlişkisi. Mimarlık. Erişim Tarihi 3 Şubat 2016. <https://xxi.com.tr/yazilar/yapilasma-duzeni-kentsel-acik-alan-iliskisi>
- Beyazıt, E. Gül, H. Güneş, M.** (2013). Kent Kimliği ve Kimliksizleştirilen Kentler Üzerine Tartışma, Cem Ergün, Muharrem Güneş, Ayşe Dericioğulları Ergün (Eds.), *Kent Üzerine Özgün Yazılar*, İstanbul. Bağlam Yayıncılık
- Baudelaire, C.** (2014). *Modern Hayatın Ressamı* (Çev. Lale Arslan Özcan). İstanbul. İletişim Yayınları
- Cordan, Ö. Karagöz, E.** (2014). Pop-Up Mekan: Tasarım ve Ötesi. XXI. Erişim Tarihi: Nisan 24, 2017. <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm>
- Çöl, D.S** (t.y.). *Kent ve Kimlik*. Erişim Tarihi: Mart 9, 2017. Erişim://www.http://web.archive.org/web/20150710032759/http://www.solencol.com/b10.htm
- Debord, G.** (Producer) Debord, G. (Director). (1974). *La SocieteduSpectacle*. SimarFilms.
- De Certeau, M.** (2008). *Gündelik Hayatın Keşfi - 1* (Çev. Ali Bertay). Ankara. Dost Kitabevi Yayınları
- Ercan, A.M.** (2012). Kamusal Mekan. Kentsel Planlama Ansiklopedik Sözlük. (1.Basım) (175-176) İstanbul. Ninova Yayıncılık.
- Erzen J.** (2015). *Üç Habitus - Yeryüzü, Kent, Yapı*, İstanbul. Yapı Kredi Yayınları.

- Erdönmez, E.M., Akı, A.** (2005). Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri. *Megaron YTÜ Mim. Fak. E-dergisi, Cilt 1, (67-87)*
- Faralley L., Mitchell B.** (2008). Interior Room Urban Room, Erişim Tarihi: Mart 5. https://researchportal.port.ac.uk/portal/files/226424/Belinda_Mitchell_urban_interior_.pdf
- Hinkel, R.U.** (2011). Urban and Interior: Techniques for an Urban Interiorsist. In Rochus Urban Hinkel (Eds.), *Urban Interiors: Informal Explorations, Interventions and Occupations.* (pp. 11-24). Baunach. Spurbuchverlag.
- Church, K.** (2011). Urban and Interior: Techniques for an Urban Interiorsist. In Rochus Urban Hinkel (Eds.), *Urban Interiors: Informal Explorations, Interventions and Occupations.* (pp. 11-24) . Baunach. Spurbuchverlag.
- Kayım, S.E.** (2008). Kent İçinde Noktalar Olarak Festival Kurgusu. *Mimarizm Mimarlık ve Tasarım Yayın Platformu.* Erişim Tarihi : Mart 18, 2017. <http://www.mimarizm.com/makale/kent-icinde-noktalar-olarak-festival>
- Köksal, A.** (2004). Benzeti Mekanlarına Son Bir Örnek : Fransız Sokağı. *Arkitera.* Erişim Tarihi : Mart 20, 2017. <http://v3.arkitera.com/article.php?action=displayArticle&ID=8>
- Lefebvre, H.** (2015). *Mekanın Üretimi* (3.Baskı)(Çev. Işık Ergüden). İstanbul. Sel Yayıncılık
- Lefebvre, H.** (2015). *Şehir Hakkı* (1.Baskı)(Çev. Işık Ergüden). İstanbul. Sel Yayıncılık
- Marcuse, P.** (2014). Hangi Kent Kimlerin Hakkı?. *Kar İçin Değil Halk İçin Eleştirel Kent Teorisi ve Kent Hakkı,* (Birinci Baskı. pp. 47-71)(Çev.Ali Yağız Şen). İstanbul. Sel Yayıncılık
- Mouglin, C.**(2003). Streets, Street Propotion, Uinity in Street Design. In *Urban Design Street and Square,* (3th ed., Vol. 5., pp. 140-144). Oxford. Architectural Press An imprint of Elsevier Science Linacre House.
- Ocakçı, M. Türk, Y.A.** (2012). Kentsel Kimlik. *Kentsel Planlama Ansiklopedik Sözlük.* (1.Basım)(226-227) İstanbul. Ninova Yayıncılık.
- Ögdül, R.** (2010, Ağustos 12). Kamusal Mekan ve Mahalle. *Birgün.* Erişim: <http://www.birgun.net/haber-detay/kamusal-mekan-ve-mahalle-17845.html>
- Özak, N.Ö. Gökmen G.P.** (2009). BellekveMekanİlişkisiÜzerineBir Model Önerisi. *İtüdergisi/a Mimarlık,PlanlamaTasarım,* 145-155
- Perrot, M.** (2013). *Odaların Tarihi* (Çev. Şilan Evirgen). İstanbul. Yapı Kredi Yayınları
- Soygür, A.** (2003). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Tarihi Değerleri Koruma Anlayışı ve Lefkoşa Suriçi Öneri Koruma Plan Yaklaşım. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Sakal, A.** (2015), *İstanbul Kentsel Mekanında Gündelik Taktikler* . (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

- Sharr, A.** (2013). *Mimarlar için Heidegger*. (Çev. Volkan Atmaca). İstanbul. Yem Yayınevi
- White, E.** (2007). Path-Portal-Place. In Matthew Carmona, Steve Tiesdell(Eds.), *Urban Design Reader*. (1st ed., Sec. 5., pp.185-193). Oxford. Architectural Press An imprint of Elsevier Science Linacre House.
- Venturi, R.** (2005). *Mimarlıkta Karmaşıklık ve Çelişki* (Çev. Serpil Merzi Özaloğlu). Ankara. Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı
- 2464 Belediye Gelirleri Kanunu.** (1981). *T. C. Resmi Gazete, 17354*, 26 Mayıs 1981.
- 1987/65 Sayılı İstanbul Büyükşehir Belediye Zabıtası Yönetmeliği** (1987). *İstabil Valiliği, 1987/65*, 27 Şubat 1987.
- ‘Tem yanı piknik’ sezonu açıldı!** (2003, 20 Mayıs). *Cumhuriyet, Erişim Tarihi: 20 Mart 2017* <http://www.milliyet.com.tr/2003/05/20/guncel/gun02.html>
- Url-1** <[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Giovanni_Battista_Nolli-Nuova_Pianta_di_Roma_\(1748\)_01-12_cropped.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Giovanni_Battista_Nolli-Nuova_Pianta_di_Roma_(1748)_01-12_cropped.jpg)>
- Url-2** <<http://www.arkiv.com.tr/proje/trump-cadde/3144>>, erişimtarihi 08.04.2017.
- Url-3** <<http://www.winworld.net/haberler/trump-caddeye-european-property-awardsdan-odul.html>>, erişim tarihi 08.04.2017.
- Url-4** <http://www.winworld.net/wp-content/uploads/2014/10/TrumpCadde_1.jpg>, erişim tarihi 08.04.2017.
- Url-5** <<http://www.degisti.com/wp-content/uploads/2011/04/Cezayirsokagi5.jpg>>, erişim tarihi 09.04.2017.
- Url-6** <<http://www.degisti.com/wp-content/uploads/2011/04/Cezayirsokagi1a.jpg>>, erişim tarihi 09.04.2017.
- Url-7** <<http://www.degisti.com/wp-content/uploads/2011/04/Cezayirsokagi1b.jpg>>, erişim tarihi 09.04.2017.
- Url-8** <<http://toplukonutum.com/konut/kesitresim3/639/sinpasbosphoruscity7.jpg>>, erişim tarihi 17.04.2017.
- Url-9** <<http://www.arkiv.com.tr/proje/trump-cadde/3144>>, erişimtarihi 08.04.2017.
- Url-10** <http://www.civicsproject.com/MitteBerlin_Germany_CB0401.jpg>, erişimtarihi 15.04.2017.
- Url-11** <http://2.bp.blogspot.com/-KWQM_6zbWEE/>, erişimtarihi 9.04.2017.
- Url-12** <http://www.grids-blog.com/wordpress/wp-ads/2012/02/Passage_Choiseul3.jpeg>, erişimtarihi 09.04.2017.
- Url-13** <<http://www.prc-magazine.com/wp-content/uploads/2013/04/Coffee-Farm161.jpg>>, erişimtarihi 21.04.2017.
- Url-14** <<http://www.design-confidential.com/wp-content/uploads/2011/01/IKEA-Upgrades-Parisian-Bus-Shelters-For-The-Holidays31-525x349.jpg>>, erişimtarihi 21.04.2017.
- Url-15** <<https://i2.wp.com/wanderstuhl.files.wordpress.com/>>, erişimtarihi 21.04.2017.

- Url-16** <<http://cdn1.stuttgarter-nachrichten.de/media.media.f051cd3f-135a-4a11-b008-78be2bceb07c.normalized.jpeg>>, erişimtarihi 21.04.2017.
- Url-17** <http://3dkonut.com/Resimler/Projeler/piyalepasa-istanbul/VaziyetPlan/piyalepasa-istanbul_5331.png>, erişimtarihi 18.04.2017.
- Url-18** <<http://cdn.yeniakit.com.tr/images/news/625/tarlabasi360-cadde-ve-sokak-konseptini-katar-cityscapee-tasiyor-h1461844179-587ed1.jpg>>, erişimtarihi 22.04.2017.
- Url-19** <<http://tribalistanbul.com/content/mediafiles/635833663843661800.png>>, erişimtarihi 21.04.2017.
- Url-20** <<https://i.ytimg.com/vi/6g-JFT2xZ2k/hqdefault.jpg>>, erişimtarihi 22.04.2017.
- Url-21** <http://i.radikal.com.tr/150x113/2015/07/27/201507271449_gezil.jpg>, erişimtarihi 22.04.2017.
- Url-22** <http://www.fibhaber.com/images/upload/dsc_0102_600x399.jpg>, erişimtarihi 26.04.2017.
- Url-23** <<http://www.herzamangenc.com/wp-content/uploads/fotoğraf.jpg>>, erişimtarihi 30.01.2017.
- Url-24** <http://www.gezilecekyerler.gen.tr/wp-content/uploads/2015/02/IMG_0248.jpg>, erişimtarihi 30.01.2017.
- Url25** <bianet.org/system/uploads/1/articles/spot_image/original/mr.jpg>, erişimtarihi 30.01.2017.
- Url-26** <<https://pbs.twimg.com/media/Bqq8BRjIAAAbxDC.jpg>>, erişimtarihi 30.01.2017.
- Url27** <http://i.milliyet.com.tr/GazeteHaberIciResim/2012//fft16_mf2399179.Jpeg>, erişimtarihi 30.01.2017.
- Url-28** <<https://vimeo.com/130138533>>, erişimtarihi 10.04.2017.

EKLER

EK A : Lefkoşa Tarihi Sur İçinde İşgal Biçimleri ve Canlandırma Projesi Olarak Arabahmet Mahallesi İç Mekan Senaryosu

EK B : Kentsel Koridor Olarak İç Mekan : Kamusal Mekanı Yaşamak Çalışma Grubu
İçin Hazırlanan Kitapçık

EK C: alıştay Projesi Sonucu Hazırlanan Sunum

EK D : alıştay Sonucu ve Sunum Posterı

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad : Fatih Mehmet Alhan

Doğum Tarihi ve Yeri : Adana / 1988

E-posta : mehmet.alhan@gmail.com

Web Adresi : www.mehmetalhan.org

Lisans :

- Anadolu Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, Eskişehir. Ekim, 2013
- Hochschule Rheinmain, University of Applied Sciences, Innenarchitektur, Wiesbaden (Erasmus)

Yüksek Lisans :

- İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İç Mimari Tasarım Uluslararası. Haziran 2017
- Hochschule für Technik Stuttgart, International Master of Interior Architectural Design. Stuttgart (Erasmus)

Ödüller:

- Takım Çalışması, Reformation 2017, Kültür Kapısı Projesi. Birincilik Ödülü, Wittenberg, Almanya